Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠTEV. 43 ● 22. OKTOBRA 1954 ● LETO XIII ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

PO ZASEDANJU GLAVNEGA ODBORA DPD „SVOBODA“

VELIKE ZAHTEVE

Ob zaključku dvodnevnega zasedanja Glavnega odbora Zveze DPD Svoboda, ki je bilo 16. in 17. oktobra, je tov. Ivan Regent dejal nekako takole: S tem, da sprejemamo predlagane predloge, prevzema Glavni odbor oz. njegovo predsedstvo veliko odgovornost za njih uresničenje. To pomeni postaviti pred naše »Svobode« velike zahteve. Te zahteve so velike tudi zato, ker je to želja naših delovnih ljudi.

Da, to je želja vseh delovnih ljudi, ki so si v znoju, trpljenju in krvi priborili pravico svobodnega odločanja o vsem in urejanje vsega, kar nam je skupnega, kar je v korist te skupnosti in vsakega njenega posameznika. Te velike zahteve postavlja pred »Svobode« položaj delavskega razreda, ki si ni le priboril temveč se tudi poslužuje z izredno žilavostjo in sposobnostjo priborjene pravice odločanja in ukrepanja. Ob teh prizadevanjih pa ga ovira splošna, kulturna in tehnična zaostalost. To je dediščina, katero mu je zapustila bivša meščanska družba. Danes se z enako silo kot je obračunal s to družbo, izmotava iz zaostalosti.

Naše blagostanje je odvisno od razvoja proizvodnih sil

Odločujoči sestavni del proizvodnih sil je delavec z delovno večino in sposobnostjo. Zaman nam bo najsodobnejša tehnika, če je ne znamo do največje mere izkoristiti. Ne samo to. Družbeni položaj neposrednega proizvajalca zahteva od njega, da sam odloča o razdelitvi družbenega proizvoda, da sam upravlja in gospodari. Toda, da bi uspel, mora biti mojster svojega dela, mora biti izobražen, mora poznati pota našega gospodarstva, mora imeti jasne cilje našega socialističnega družbenega razvoja. Zato je enostranska skrb za izboljšanje materialnega položaja brez napredne tehnike in organizacije dela (in skladno s tem vzporedno napredovanje proizvajalca), lahko škodljiva, če ne že usodna. Nenehno napredovanje in usposabljanje delavcev, ob vse hitrejšem razvoju tehnike je predpogoj za vse večje materialno in duhovno blagostanje ljudi.

Težišče našega dela naj bo zato izobraževanje

Za to so dani vsi pogoji. Saj odpira naša družbena ureditev neizčrpne možnosti vsestranskega izobraževanja in samoizobraževanja. Od tega pa je odvisen napredek posameznika, kakor napredek družbenega upravljanja v naših gospodarskih enotah in na vseh ostalih področjih. Dejal sem, da so za izobraževanje dani vsi pogoji. Toda doslej teh nismo povsem izkoristili, niti po oblikah in ne po vsebini. Predavanja in tečaji so prevladovali. Manj pa smo organizirali delavske šole, univerze, diskusijske večere itd. Posebno pa se opaža ozkost v vsebini izobraževanja, čeprav je prav tu področje neizčrpno. Pridobivanje znanja iz zgodovine, zemljepisa, prirodoslovja, kemije, fizike, tehnike, zdravstva, gospodarstva itd. pripomore k razumevanju našega gospodarstva in osvajanju tehnike, pomeni pa tudi utrjevati znanstveni pogled na svet. Seveda je to delo zahtevno. In prav zato povabimo v krog izobraževalnega dela najboljše, ki bodo na razumljiv, pa vendar na globoko znanstven način posredovali svoje znanje drugim. Posredovati našim delovnim ljudem, osvajati kar največ najboljšega, kar jih usposablja za vse samostojnejše razmišljanje, odločanje in upravljanje, to bodi osnovna naloga Svobod v tem delovnem letu.

Brez dobre knjige ni uspešnega izobraževanja

Da si brez knjige težko predstavljamo uspešno izobraževanje je vsakomur jasno. Toda danes razmere onemogočajo pospešeno širjenje knjig. Posamezniki pokupijo razmeroma zelo malo knjig (a med temi je zelo malo število delavcev) pa tudi velika večina manjših knjižnic nima sredstev, da bi jih nabavila. Ni dvoma, da je takemu položaju kriva dokaj nizka življenjska raven, v primeru knjižnic pa premajhno razumevanje krajevnih činiteljev in dokaj visoke cene knjig. Toda to je le ena stran. Kljub povprečni nizki življenjski ravni bi si vendarle znaten del delavcev brez posebne škode sem pa tja ali vsaj enkrat na leto kupil kako knjigo. Tako stanje opozarja naše Svobode, da posvete mnogo pozornosti vsajanju ljubezni do knjige, da jo bo naš delavec vzljubil in jo z veseljem jemal v roke in se ob njej bogatil in plemenitil. Seveda pa bo potrebno skupnih naporov, da omogočimo zdravo rast naših knjižnic. In posebno »Svobode« naj si prizadevajo, da dobe knjižnice v bodočem letu primerna sredstva, s katerimi bodo lahko nabavile vsaj po eno vsake izišle knjige. To bodi velika naloga: pripomoči slehernemu, da pride do knjige. Glavni odbor pa bo storil vse, da ogromne količine neprodanih knjig, ki leže po temnih založniških skladiščih, najdejo svoja mesta v založniških knjižnicah in čitalnicah. Knjižnice naj postanejo središča izobraževalnega dela in ob teh središčih naj se osnujejo izobraževalne sekcije »Svobod«.

Vplив dela »Svobod« je nadvse pomemben. Saj je njih prireditve v preteklem delovnem letu gledalo in poslušalo stotisoče delovnih ljudi. Predvajanih programov na teh prireditvah smo veseli. Iz njih spoznamo, da jemljejo iz naše kulturne zakladnice najboljše. Res je, da tu in tam ni povsem tako. Toda taki primeri so osamljeni in vse redkejši. V vsem kulturnem udejstvovanju prevladuje globoka težnja posredovati in ustvariti našim delovnim ljudem, kar je moč najboljše. K temu so pripomogli mnogi kulturni delavci, ki so našli pot v naša društva in z njimi zaživeli. Delo v tem pravcu je nadaljevati vztrajno in odločno.

Kritično presojajmo, kaj je dobro in kaj ne

Vendar je opaziti ob vsem tako živem in pestrem kulturno umetniškem udejstvovanju vrzel. Čutiti je pomanjkanje kritičnih obravnav sodobnega kulturnega dogajanja in pojavov pri nas. Naš delovni človek ima sicer tenak posluh in največkrat, rekel bi, podzavestno prav presodi, kaj je dobro in kaj ne. Ker pa ne zna izraziti kar občuti, ne reagira glasno, tudi ne na pojave, oblečene v »kulturno oblačilo«, ki s kulturo nimajo kaj opraviti. Zato bodi važno opravilo naših društev, da omogočijo našim delovnim ljudem spoznati in ocenjevati določena kulturna dogajanja, da bodo sposobni ločiti zrno od plevela in pravilno prednotiti kulturne in umetniške stvaritve.

Ni posebne višinske kulture in ne posebne ljudske kulture. Kultura je samo višinska in ta je ljudska. Sodbo o tem, kaj spada v kulturno zakladnico pa izreka konec koncev ljudstvo samo. Tako nekako je dejal v svoji razpravi tovariš Karol Pahor. Lahko rečemo, da so vsi dosedanji napori in prizadevanja »Svobod« težila v tej smeri. Pri tem ne sme motiti, če tu in tam niso dosegali uspehov, kot bi želeli. V delavskih prosvetnih društvih deluje in raste tisoče prosvetarjev — delavcev in med njimi je nemalo prosvetnih delavcev ter delavcev z najrazličnejših kulturnih in umetniških področij. Lahko trdimo, da je svobodarski duh uspel izravnati zapreke, ki so nekdaj ločile »neprosvetljene množice« od prosvetljenih. V kolikor še tu in tam kdo stoji ob strani, je največkrat temu krivo nerazumevanje na tej ali drugi strani. Morda »Svoboda« ni našla poti ali obratno. Kakor se je treba Svobodi boriti za vsakega novega člana, prav tako in še bolj se je treba boriti za vsakega javnega, prosvetnega ali kulturnega delavca, da postane njen član. Seveda pa ima »Svoboda« jasen socialističen program. Za uresničenje tega programa se bori z vso ljubeznijo. Zato tudi ne more mimo posameznih primerov omalovaževanja ali celo zasramovanja idealov socializma in naporov ter prizadevanja delovnih množic za njega uresničitev, pa naj bi to bilo zavito v kakršni koli »kulturni« ali »umetniški« obliki. Kajti delavski razred priznava za kulturno le tisto, kar dela človeka plemenitega, resnicoljubnega in odločnega, kar mu vliva pogum in vero v življenje ter spoštovanje do dela.

Prizadevanja »Svobod« so polna optimizma

Optimizma, ki preveva vse snovanje delavskih kulturnih prosvetnih društev ne zmanjšujejo težave, ki jih spremljajo: neaktivnost posameznikov, nerazumevanje merodajnih, pomanjkanje prostorov, slabosti strokovnih vodij in kdo bi še dalje našteval tisoče težav in slabosti. Toda nikjer ni opaziti odstopanja, nikjer malodušja, povsod uporno vztrajanje. To je zato, ker imamo svobodarji jasne cilje pred seboj, cilje, ki jih želimo doseči, ker se borimo za osvoboditev delavstva spon zaostalosti. To je naš največji prispevek, ki ga lahko dajemo hitrejšemu blagostanju delovnih ljudi, vse večjemu sožitju svobodnih upravljalcev. Optimizem preveva ves naš delavski razred, ker njemu pripada bodočnost. Klone le tisti posameznik,

(Nadaljevanje na 2. strani)

POMENEK S TAJNIKOM REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE M. BORCEM O RAZPRAVI NA ZADNJI SEJI CENTRALNEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE

Sindikati naj vplivajo

na znižanje cen, kjer so za to možnosti

Sodelavec našega lista se je zglasil pri tajniku Republiškega sveta sindikatov Slovenije in ga povprašal, o čem vse so razpravljali na zadnji seji predsedstva Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Našega sodelavca je predvsem zanimala razprava o cenah in vzrokih za naraščanje. Tovariš Borc je želji ustregel in povedal tele stvari:

»Razprava o naraščanju cen osnovnih proizvodov je bila na zadnji seji Predsedstva res zelo živahna. To je razumljivo, saj je ta stvar prizadela nas vse in nas opozorila na škodljiv način gospodarjenja v nekaterih proizvodnih in trgovskih podjetjih. O nenormalnem naraščanju cen in vzrokih za to je članom Predsedstva poročala posebna komisija, ki je te pojave že delj časa proučevala. Člani predsedstva so v razpravi poročilo komisije še dopolnili s podatki iz svojih okrajev.

Komisija je med drugim poročala, da je naraščanje cen toliko bolj zaskrbljujoče, ker cene naraščajo prav v času, ko so druga leta kazala težnjo zniževanja. Poročala je tudi, da so narasli življenjski stroški letos v septembru v primerjavi s stroški v lanskem septembru za 7,4 %. To seveda škodljivo vpliva na življenjsko raven. Cene so se povečale za večino proizvodov široke potrošnje.«

»Kje so vzroki?«

»Teh je več.

Številna proizvodna podjetja so neupravičeno zvišala cene svojim proizvodom. Na trgu je vedno večje število nakupovalcev, ki navijajo cene. V trgovanju sploh ni čutiti zdrave konkurence, ki naj bi vplivala na zniževanje cen. Kmetijske zadruge, ki bi morale vplivati na zniževanje cen, so v tem popustile. Odkup pridelkov v oddaljenih krajih je slabo organiziran, v bližini mest pa si na-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Enotnosti gospodarstva

ne smejo izpodkopavati sebične težnje posameznikov

V vsakdanjem življenju, v gospodarski praksi, se čestokrat srečujemo s pojavi, ki rušijo to, kar gradimo s skupnimi napori, škodujejo nam vsem. Naštejmo jih samo nekaj.

Številna gospodarska podjetja so povečala svoj dohodek na račun potrošnikov, sosednjega kolektiva, skratka na račun skupnosti. Marsikje so namreč nerealno planirali svoje materialne stroške in ustvarili ogromne nadplanske dobičke. Drugje so v težnji za nadplanskimi dobički zviševali cene. Številna odkupna podjetja pošiljajo na podeželje celo armado nakupovalcev, ki preplačujejo kmetijske pridelke. Nekatera državna kmetijska posestva so v začetku oktobra postavila za svoja jabolka pretirano ceno od 32 do 35 din za kilogram, čeprav je znašala odkupna cena od 24 do 28 din za kilogram. Dogaja se, da podjetja odvzemajo drugim podjetjem blago, ki je že prodano, s tem, da ponudijo višjo ceno ali pa se hvalijo po terenu, da plačujejo najvišje cene, oz., da se bodo cene še dvignile. Trgovska podjetja, ki nimajo nič od dobička, navijejo cene tekstilnemu blagu in drugim predmetom. V nekaterih okrajih so mislili le na svoje ozke lokalne koristi in začeli na široko graditi najrazličnejša poslopja, ki jim niso trenutno tako nujno potrebna. Tam, kjer so se odločili za široko fronto gradenj, seveda tudi niso nasprotovali nadplanskemu dobičku, čeprav na račun zvišanja cen, ker bi manjši dobiček zožil njihovo gradbeno fronto. Skratka, v vsakdanji gospodarski praksi se srečujemo s sebičnostjo, špekulantskimi, lokalpatriotskimi in drugimi škodljivimi težnjami. To so stvari, o katerih je vredno spregovoriti nekaj besed in sicer iz več razlogov.

Podobni pojavi, kot smo jih našteli, škodujejo razvoju našega družbenega upravljanja in razbijajo enotnost gospodarjenja. Pogostokrat se podjetja ne zavedajo dolžnosti do skupnosti in seveda tudi ne izpolnjujejo zakonitih določil, ki so jih izdali organi naše ljudske oblasti. Če teh pojavov že v kali ne zatiramo in jih javno ne grajamo, dopuščamo prav sami, da se nam del ljudi v podjetju moralno kvari. Še več: kolektivi, ki na lahek način pridejo do velikih dohodkov, žive v prepričanju, da je z njihovim gospodarstvom vse v redu in pozabljajo na osnovno stvar, na zvišanje produktivnosti dela in varčnejše gospodarjenje.

Trg je zaradi teh pojavov po nepotrebnem vznemirjen. Zviševanje cen škoduje življenjski ravni proizvajalcev — vseh delovnih ljudi. Marsikdo seveda ne išče vzrokov za te slabosti tam, kjer bi jih v resnici našel, temveč jih skuša naprtiti na ramena novemu gospodarskemu sistemu.

Tovariš Miha Marinko je podobne pojave hudo grajal v svojem govoru ob proslavi 20-letnice »Ljudske pravice« v Dolnji Lendavi. Med drugim je rekel tole:

»Večina okrajnih ljudskih odborov z zadovoljstvom ugotavlja zdajle porast dohodkov okraja ali mesta. Ta porast se večidel nanaša na povečani tržni dobiček, čeprav se povečuje tudi proizvodnja in število zaposlenih. Povečan tržni dobiček ustvarjajo tako proizvodna kakor tudi trgovska podjetja. Delovni kolektivi so s tem zadovoljni, okraj tudi, pritožujejo pa se nad porastom cen na trgu. Če se povečuje tržni dobiček, se šteje kot zasluga podjetja, ko pa rastejo cene na trgu, se za to običajno obdolžuje krivde Izvršni svet republike in Zveze. Pozablja se, da je kupoprodaja strnjena veriga vzroka in posledic, da je prodajalec istočasno kupec, proizvajalec potrošnik.«

Kje naj iščemo vzrokov za takšno početje, ki škoduje koristim delavskega razreda, koristim vseh delovnih ljudi? Nedvomno so vzroki v tem, da so organi upravljanja v podjetjih, člani delavskih svetov in upravnih odborov, organi uprave, sindikalni odborniki in komunisti marsikje spregledali, da morajo vsako naše početje prevevati družbeno moralna načela proletariata, ki si jih ni sam izmislil, temveč pridobil v revolucionarnem boju z izkoriščevalci. Iz naših lastnih izkušenj vemo, da je vsak boj obsojen na neuspeh, če delavci nismo složni. Iz tega praktičnega spoznanja se je porodilo osnovno družbenomoralno načelo proletariata in sicer, da je proletariat ena sama velika skupnost delovnih ljudi, ki jo združujejo skupni cilji, skupne koristi in skupne dolžnosti. Skupne cilje je mogoče doseči le ob solidarnem

(Nadaljevanje na 4. strani)

V delavskih prosvetnih društvih deluje in raste tisoče prosvetarjev-delavcev in med njimi je precej prosvetnih delavcev ter delavcev z najrazličnejših kulturnih in umetniških področij. Lahko trdimo, da je svobodarski duh uspel izravnati zapreke, ki so nekdaj ločile »neprosvetljene množice« od prosvetljenih. (Bralna vaja igralcev jeseniške »Svobode«)

S PLENUMA SINDIKALNEGA SVETA KRANJ

Preprečimo neupravičeno dviganje cen!

Minulo nedeljo je v Kranju zasedal plenum sindikalnega sveta. Člani plenuma so med drugim razpravljali o nezdravih težnjah v nekaterih podjetjih, ki so dosegla visoke nadplanske dobičke s povišanjem cen, nerealnim planiranjem itd. Seveda so ob tem tudi govorili o vlogi in nalogah sindikalnih organizacij.

Kaj so člani plenuma ugotovili? Tole: Gospodarski sistem sam ni porajal teženj za dviganje cen. Te kvarne pojave pripisujejo sebičnim težnjam posameznikov in kratkovidnosti gospodarstvenikov v nekaterih podjetjih. Delavski sveti podjetij so vse preveč prepuščali politiko cen računovodjem, kalkulantom, direktorjem podjetij in upravnim odborom. O cenah in kalkulacijah sploh so kvečjemu razpravljali člani upravnih odborov, ne pa tudi delavski sveti, kaj šele kolektiv. Tudi sindikalni odborniki se za te stvari niso dovolj zanimali. Nikjer ni vodstvo sindikata sklicalo svojega članstva — tudi člani delavskih svetov in upravnih odborov, direktorji in drugo osebje uprave so člani sindikata — in z njimi razpravljalo, na kakšen način narašča dohodek podjetja, oziroma kako nastajajo nadplanski dobički. Skratka, sindikalne organizacije kot organizacije upravljavcev, niso v tej smeri izpolnile svojih nalog.

Po zelo plodni razpravi so člani plenuma med drugim sklenili tole: Vodstva sindikalnih organizacij v podjetjih naj na svoje seje povabijo člane upravnih odborov in delavskih svetov, direktorje, računovodje in komercialiste. Na sestankih naj razpravljajo o komercialnem poslovanju podjetja, kalkulacijah, cenah proizvodov. Ugotovijo naj, kje so možnosti za znižanje cen. Razen tega pa naj sindikalni odborniki razpravljajo o kalkulacijah in cenah proizvodov z delavci, ki jih izdelujejo. Ti podrobni razgovori v podjetjih naj bi pokazali možnosti za realno komercialno poslovanje, za znižanje cen.

Sindikalni svet Kranja je krenil na pravo pot. Obravnaval je stvari, ki težijo nas vse in škodujejo nam vsem. Prav bi bilo, da na to pot krenejo tudi ostali sindikalni sveti in razpravljajo o škodljivih pojavih v naši gospodarski praksi.

S SINDIKALNEGA SVETA CELJE IN OKOLICA

Razprave o komunah

Sindikalni odborniki v Celju si prizadevajo, da bi seznanili svoje članstvo z vsem, kar jih zanima. V zadnjem času so sklicali pri sindikalnem svetu več sej in posvetovanj, na katerih so razpravljali o komunah, ki jih bodo v Celju in okolici začeli kaj kmalu ustanavljati. Sedaj organizirajo take razprave v delovnih kolektivih. Odborniki sindikalnega sveta so pri tem delu pokazali vso prizadevnost. fm

DRUGI ZBOR DELAVCEV GOSTINSKO-TURISTIČNE STROKE

OBILO GRADIVA

za nadaljnji razvoj gostinstva

Vrednost zborov gostincev je brez dvoma v tem, ker se ob tej priliki sestajajo upravljalci gostinsko-turističnih obratov z željo, da bi obravnavali najpomembnejša vprašanja njihovega poslovanja.

Takrat prirejajo tudi kulturne in športne prireditve. Tak je bil že prvi zbor lani na Bledu, še boljši pa letošnji v Rogaški Slatini, kjer se je zbralo blizu tisoč gostinsko-turističnih delavcev.

Težnja po uspešnem upravljanju gostinskih podjetij in reševanju vseh vprašanj, ki so povezana z gostinstvom in turizmom, je prišla do izraza v referatu, ki ga je imel tovariš Boris Matajec. V njem je z družbenih stališč osvetlil gostinsko turistično dejavnost, ki je tudi stvar naših skupnih hotenj, posebno delovnih ljudi za katere je turizem važno področje, ki se ga v vse večji meri poslužuje.

Zaradi posebnih nalog, ki jih ima gostinstvo in turizem pri nas, si prizadevamo, da bi celotno poslovanje čimbolj ustrezalo svojemu namenu. Zaradi tega je gostinstvo tudi uživalo določene olajšave. Zato bi bilo prav, da bi ti obrati plačevali komunalne usluge in kurivo po cenah, ki veljajo za gospodinjstvo. Nadalje je bilo omenjeno, da dobi gostinstvo okrog 70 % dohodkov za pijačo, kar seveda ni razveseljivo. V pogledu strokovnosti so v zadnjem času dosegli lep napredek, kajti gostinstvo je pridobilo 600 novo kvalificiranih moči. K temu so pripomogli gostinska šola in tudi kolektivi sami oziroma gostinske zbornice, ki prirejajo ustrezne tečaje. Na sploh pa je opaziti med gostinci vedno več lepe in dostojne uslužnosti in vse manj hlapčevstva.

Gostišč imamo precej manj kakor pred vojno, kar ni tako hudo, bolj pa se pozna pomanjkanje postelj, posebno v Ljubljani, ki predstavlja živahno križišče inozemskih turistov. Premalo je namreč 7900 ležišč, s katerimi razpolagamo v Sloveniji. Na novogradnje pa ni moč tako kmalu računati, ker so te izredno drage. Število inozemskih gostov se je povečalo, medtem ko je število domačih gostov nižje kakor lani. Povprečje nočnin domačih gostov z leti postopoma pada. In prav to je opozorilo, da bo treba nekaj ukreniti.

Znaten del razprave je bil posvečen delavskemu upravljanju, ki se je v zadnjih letih izboljšalo. V morda prekratkem času, ki so ga imeli na razpolago, so razpravljali tudi o enostavnejšem načinu obračunavanja prometnega davka, strokovnem tisku, ki se ga gostinski delavci vse premalo poslužujejo itd.

Glavno zborovanje ter kulturne prireditve so bile v veliki dvorani Zdraviliškega doma. Domača »Svoboda« in Turistično društvo v Rogaški Slatini sta priredili na predvečer nastop pevcev in godbenikov. Za zaključek pa so nastopili pevski zbor »Zarja« iz Ljubljane, ki obhaja petletnico obstoja in se v njem udejstvujejo gostinsko-turistični delavci, zatem moški zbor gostinskih delavcev iz Maribora, solisti, harmonikarji in kot gost tudi folklorna skupina »France Marolt« iz Ljubljane. V Rogaški Slatini so bile v tem času tudi nogometne in kegljaške tekme, nastopili pa so tudi šahisti in namiznoteniški igralci.

Zbor je vsekakor uspel in daje sindikalnim podružnicam obilo gradiva za nadaljnje delo. Jč

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA USLUŽBENCEV DRŽAVNIH USTANOV SLOVENIJE

Komune bodo terjale strokovno vešče in politično razgledane uslužbence

V soboto dne 9. oktobra je bila v Celju seja predsedstva republiškega odbora sindikata uslužbencev državnih ustanov Slovenije. Med številnimi gosti, ki so se udeležili seje, sta bila tudi predsednik Centralnega odbora SUDUJ tov. Vivoda Marjan in tajnik Republiškega sveta ZS za Slovenijo tov. Borc Mavricij.

Na seji so obravnavali nekatere najvažnejše naloge te sindikalne organizacije. V živahni razpravi so se lotili najprej vprašanj, ki se že porajajo v pripravah za bodočo ureditev na temelju komun. Razprava o tem je bila zaključena s sklepom da mora Republiški odbor takoj organizirati načrtno proučevanje vseh tistih problemov, ki se porajajo z ustanavljanjem komun in s katerimi se članstvo srečuje pri svojem delu. V ta namen je treba predvsem sistematično in strokovno pojasnjevati pomen komun. Člani predsedstva so namreč ugotovili, da članstvo ponekod premalo ve o komunah in o njihovem pomenu in celo naseda raznim napačnim ali celo zlonamernim govoricam. Prav tako je treba že sedaj pripravljati ukrepe, da bi se pravočasno omogočilo čim boljše in uspešno reševanje številnih kadrovskih problemov, ki jih že sedaj opažamo in se bodo še pojavili pri organizaciji njihove administracije. Ta bo zahtevala strokovno vešče in politično razgledane uslužbence. Da bo mogoče izpolnjevati vse te naloge, se morajo lokalni organi in izvršni odbori sindikalnih podružnic povezovati zlasti z okrajnimi sindikalnimi sveti in skupno obravnavati vse te stvari. Ker je pri republiškem odboru sindikata že osnovana komisija za ljudske odbore, je predsedstvo sklenilo, da mora ta komisija pripraviti vse potrebno za ustanovitev stalne sekcije, ki naj se sistematično ukvarja z vsemi problemi in pojavi, ki se pojavljajo v delu uslužbencev ljudskih odborov.

Prav tako pereče je strokovno izpopolnjevanje zaposlenih uslužbencev. Na seji so sklenili, da mora republiški odbor skupaj z republiškim svetom ZSS in Državnim sekretariatom za splošno upravo in proračun proučiti in najti načine in pogoje za uspešnejše, bolj sistematično usposabljanje uslužbencev. Te je treba tudi sproti seznanjati z vsemi novostmi, ki so važne za dobro izpolnjevanje službenih nalog. Ugotovljeno je bilo, da za strokovni napredek ni prave vzpodbude. Premalo se še upoštevajo prizadevanja tistih uslužbencev, ki strokovno napredujejo. Zato je predsedstvo sklenilo, da se morajo predstavniki sindikalnih organizacij v komisijah za uslužbenske zadeve že sedaj stalno prizadevati, da se tudi v obstoječem sistemu kolikor mogoče upoštevajo taki uslužbenci pri razporejanju na delovna mesta in pri napredovanju. V bodočem uslužbenskem sistemu pa mora dobiti to vprašanje boljšo ureditev, ki bo bolj vzpodbudna. R. M.

KO PREBEREŠ »DELAVSKO ENOTNOST«, JO POSODI TUDI SVOJEMU TOVARIŠU!

IZ DELA SINDIKATOV NA GORIŠKEM

Med delavci je mesto sindikalnih odbornikov

Od 13.000 zaposlenih samo 8000 plačujočih članov sindikata. — Odborniki ne prihajajo med delavce. — Skoraj vsa podjetja so ukinila delo po normah

Na posvetovanju sindikalnih odbornikov goriškega okraja so s skrbjo ugotovili, da njihovo delo zadnje čase precej šepa. Popuščanje je čutiti tako pri sindikalnih vodstvih, potem pa seveda tudi v podružnicah. Nekateri se izgovarjajo, češ saj delavci ne prihajajo na sestanke, ker si po delu v podjetjih iščejo še postranskega zaslužka. Drugi pravijo, da na sestankih nimajo kaj povedati, zato sestankov ne sklicujejo ali pa poredko, čeprav je vrsta vprašanj, na katera si delavci žele odgovora. Nekateri so celo mnenja, da sindikat v podjetju lahko dela le, če ima podporo delavskega sveta in upravnega odbora. Razumljivo je, da izgubi članstvo tam, kjer prevladuje tako mnenje, precej zaupanja v sindikat. Tako se lahko zgodi, kot se je v goriškem okraju, da jih od 13.000 zaposlenih le 8000 redno plačuje članarino. Opaziti je, da tudi ostali odborniki (socialnega zavarovanja, zbora proizvajalcev itd.) in poslanci premalo prihajajo med kolektive, da bi jim pojasnjevali gospodarske in druge probleme, kar si tudi sindikalni odborniki niso zapisali v dobro.

Beseda je nanesla tudi na nov sistem nagrajevanja. Skoraj povsod so opustili delo po normah, kar je povzročilo tudi padec storilnosti dela. Tako je v cementarni Anhovo poprej en delavec, ki je delal po normi, izdelal 16 cementnih cevi, medtem ko jih sedaj samo osem. Primerjajoč proizvodnjo v dveh goriških opekarnah, je proizvodnja ene za 30% večja kot v drugi, zaslužki pa so v obeh enaki. Batujski kovači pa so napravili drugače. Delajo po normah, povečali so proizvodnjo in znižali ceno za 3%. Nekateri odborniki še zagovarjajo teorijo »garantiranih plač« in uravnilovke, saj je celo neki odbornik sindikalnega sveta predlagal, da bi bilo treba vzpostaviti garantirane plače z razponom od 9800 do 11.000 dinarjev.

Sindikalni odborniki na Goriškem imajo pred seboj torej polne roke dela. Seveda pa bodo morali začeti najprej pri sebi in se učiti ter proučevati probleme, da bodo članstvu lahko dajali potrebna pojasnila. *fm*

Sindikati naj vplivajo

na znižanje cen, kjer so za to možnosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

kupovalci kar podajajo kljuke. Del vzrokov za naraščanje cen pa lahko pripišemo tudi politiki nekaterih komun, ki so skušale priti do sredstev, čeprav je to po svoje vplivalo na naraščanje cen. Ponekod pa so celo zavirali delo tržnih inšpekcij, ki bi morale takšne škodljive pojave razkrinkovati.

Predsedstvo je po razpravi naročilo tajništvu, naj na osnovi poročila komisije in razprave sestavi predloge, ki naj bi preprečili nadaljnje naraščanje cen in jih predloži v pretres in odločitev Zveznemu izvršnemu svetu.«

»Ali lahko sindikati že sedaj kaj store, da preprečimo nadaljnje naraščanje cen?«

»Seveda. Sindikalne organizacije lahko vplivajo na te stvari. V podjetjih, tako proizvodnih kot trgovskih naj sindikalni odborniki bde nad komercialno politiko in vplivajo na zniževanje cen, kjer koli so za to možnosti. Na plenumu sindikalnega sveta v Kranju, ki je bil v nedeljo, so sindikalni odborniki že razpravljali o teh nalogah in odločili sklicati sestanke vseh odgovornih ljudi v podjetjih ter z njimi pretresti vprašanje kalkulacije in cen. Ko sem potoval skozi Zagreb, sem videl, da so tam začeli stvari resneje reševati. Vrsta trgovskih podjetij je cene že znižala, to pa bo nedvomno rodilo dober uspeh.«

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA USNJARSKIH DELAVCEV

IZDELKE SO PODRAŽILI

Na Vrhniki so dvignili ceno proizvodom za 28%, da bi lahko krili polne plače po tarifnem pravilniku

Na seji predsedstva sindikata usnjarskih delavcev Slovenije so med drugim razpravljali tudi o sistemu nagrajevanja. Ko so analizirali dosedanji sistem nagrajevanja ter njegove slabe in dobre strani, so ugotovili, da se nekatera podjetja v stremljenju za čim večjimi dobički sploh niso ozirala na potrošnike ter na posledice, ki so jih povzročila z dviganjem cen proizvodov. Ko so na Vrhniki razpravljali o tarifnem pravilniku, so ugotovili, da so tarifne postavke za 7% večje od obračunskih povprečij. To pa jih ni motilo. Da bi kljub temu lahko krili postavke, so enostavno povišali cene za 28%.

V razpravi o novem sistemu nagrajevanja za leto 1955, ki naj bi baziral predvsem na nagrajevanju po učinku, so predlagali, da bi bilo nujno poleg nagrajevanja po učinku vpeljati še posebne nagrade za prihranke na materialu. Na ta način bi zainteresirali delavce za varčevanje materiala, ker prav v tem, da se s surovinami ne štedi, izgubljamo precejšnje vsote denarja, posebno pri sedanjih visokih cenah surovin. Med ostalim so povedali, da se kolektivi v glavnem strinjajo z uvedbo nagrajevanja po učinku, da pa temu ponekod ugovarjajo (primer v »Savi« Kranj, kjer se računovodja in uslužbenci mezdnega oddelka ne strinjajo, ker se bojijo dela pri obračunavanju, ki bi v zvezi s tem nastalo). Dalje predlagajo, naj bi okrajni ljudski odbori ali bodoče komune določali plačni sklad procentualno po enoti proizvoda. Pri tem pa naj bi tesno sodelovali sindikati.

S PLENUMA SINDIKALNEGA SVETA V LOGATCU

VEČ ODGOVORNOSTI

Zasedanja se je udeležilo le osem odbornikov

Prejšnjo nedeljo je bil plenum sindikalnega sveta v Logatcu. Razprava je bila dokaj živahna, čeprav zavoljo slabe udeležbe članov plenum ni bil sklepčen (od 30 članov, kolikor jih je izvoljenih v plenum sindikalnega sveta, jih je prišlo le 8). Poročilo o političnih in gospodarskih problemih je odpadlo, ker tovariša, ki bi ga moral podati, ni bilo na plenumu in se bodo morali prihodnjič z odgovornim tovarišem bolje dogovoriti, da se jim kaj takega ne bi spet pripetilo.

Pogovorili so se o raznih problemih, ki zanimajo delavce. Tako o gospodarstvu, draginji, tarifni politiki ter o ostalem delu. Preteklo zimo so priredili razne tečaje iz osnovnih predmetov (matematike, slovenščine, zemljepisa itd.) Imeli so tudi tečaj za tuje jezike. V začetku je bilo precej prijavljenih, pozneje pa je zanimanje padlo. Menijo, da je vzrok v tem, da delavci ne kažejo dovolj zanimanja za te reči, ker jih sedanji sistem nagrajevanja k temu ne sili. Kljub temu pa so se odločili tudi letos organizirati take tečaje. Konec tega meseca bodo priredili seminar za sindikalne odbornike, na katerem bodo razpravljali o gospodarskih problemih ter o vlogi in nalogah sindikatov. Da je tak seminar potreben, je pokazal tudi plenum, ker bodo odborniki dobili širši vpogled v gospodarske in druge probleme, katere na svojem terenu še premalo poznajo. fm

VELIKE ZAHTEVE

(Nadaljevanje s 1. strani)

ki spričo trenutnih vsakodnevnih težav, in te so hude in težke in največkrat posledica naše lastne zaostalosti, izgubi te cilje. Da, to se zgodi. In tudi njim želi »Svoboda« pomagati, da dobe spet vero vase in žuljeve roke proizvajalcev.

Naš pogled je obrnjen naprej

Zasedanje je za nami. »Svobode« so polne pobud zastavile svoje delo. Zveza »Svobod« bo po svojih močeh storila vse, da bomo velike zahteve uresničili. Naš list bo še nadalje posvečal nekaterim vprašanjem, ki so bila obravnavana na tem zasedanju pozornost. V tej številki smo začeli objavljati celotno poročilo tajnika zveze tovariša Romana Albrehta. Žal pa moramo ugotoviti, da je dnevno časopisje kaj skopo odmerilo prostor temu pomembnemu zasedanju, predvsem, da se je ognilo nekaterim razpravam o stališču »Svobod« do sodobnih kulturnih pojavov.

F. B.

OB ROBU DOGODKOV

OB DEVETEM ZASEDANJU GENERALNE SKUPŠČINE OZN

RAZOROŽITEV

V poročilih časopisnih trustov zahodnega sveta zavzema deveto zasedanje Generalne skupščine OZN pravzaprav zelo malo prostora. Razpisali so se bolj o tistih zadevah, okrog katerih se vrti politika zahodnih diplomatov, točneje, o tistih vprašanjih, ki jih »rešuje« ameriška diplomacija.

In tako se je zgodilo, da se je začelo deveto zasedanje OZN brez osmih zunanjih ministrov zahodnoevropskih dežela, ki so prav ta čas zasedali v Londonu. Sedeli so v foteljih Lancaster Housa in se, ločeno od OZN, razgovarjali o »obrambi Evrope«, o »zavarovanju miru« — o oborožitvi Nemčije. V New Yorku pa so Združeni narodi razpravljali o razorožitvi.

V Londonu so razgovarjali o obrambi Evrope z ameriško predpostavko, da sožitje ali koeksistenca, kakor danes tolikokrat slišimo, med državami z različno družbeno ureditvijo — sožitje med Vzhodom in Zahodom — ni mogoče. Predsednik devetega zasedanja OZN Nizozemec Van Klefens, ki so ga navzlic dosedanjemu običaju izvolili skoraj soglasno, pa poziva narode na koeksistenco. Sovjetski delegat Višinski svečano razglaša, da je sožitje temelj sovjetske zunanje politike. Churchill govori na kongresu angleške konservativne stranke, da bo le koeksistenca rešila svet. Dvoje politik, od katerih je ena politika miru, sožitja med narodi, druga pa politika sile in rožljanja z orožjem. In ameriškega zunanjega ministra Johna Fostra Dullesa ni bilo na zasedanje OZN, čeprav je to zasedanje v New Yorku...

Nek grški časopis je zapisal: »Tri balkanske dežele bi lahko veliko povedale tistim, ki si toliko prizadevajo za obrambo Evrope in to ne samo iz svojih izkušenj, marveč že iz doseženih pridobitev in uspehov v tej smeri«. Nihče ne more reči, da Balkan in Skandinavija nista v Evropi, toda dežele iz Balkana in Skandinavije so poslale svoje zunanje ministre v New York, da razpravljajo o razorožitvi, o možnosti, da bi človeštvo ustvarjalo dobrine za svoj napredek ne pa da bi si z oboroževanjem pripravljalo uničenje. Prav te dežele so doslej še kako veliko storile za resnično zavarovanje miru in varnost Evrope (saj je to isto vprašanje), to pa ne zgolj z lepimi besedami in varčevanjem prispevka.

Deveto zasedanje Generalne skupščine OZN se je torej začele brez osmih zunanjih ministrov zahodnoevropskih dežela in brez Dullesa. Tako je že začetek slabo kazal. Morda je tiste, ki tako radi govore, da se je vloga OZN zmanjšala, še bolj ohrabrilo, ko so sovjetski predlog, naj bi sprejeli Kitajsko v OZN brez razprave umaknili z dnevnega reda. Kitajska bo morala tja do srede drugega leta čakati, da bo morda spet odklonjen njen sprejem v OZN. Četrtini človeštva, 650 milijonom Kitajcev, ne puste v svojo sredo. Tako bo še vedno kuomintanški amerikanizirani Kitajec hodil na govorniški oder OZN in besedičil v imenu »svobodnega sveta«, kot tako rad govori, in še vedno pozival narode na križarsko vojno proti komunizmu. (Ta »še vedno«, je postal že vzdevek za Čang Kaj Šekovega delegata). Ne samo Kitajska marveč tudi Avstrija, Bolgarija, Laos, Romunija, Madžarska, Albanija,... bi rade pristopile v krog Združenih narodov. V ustanovni listini pa je zapisano, da je članica OZN lahko vsak država, ki je pripravljena izpolnjevati določila ustanovne listine, saj to ni organizacija privilegiranih narodov. Ameriški nazadnjaki so proti sprejemu le-teh držav v OZN, češ da bodo povečali število tistih, ki bodo glasovali za Sovjetsko zvezo. Morda... Morda pa tudi ne vedno. Prav na ta način bi tem državam pomagali, da postanejo popolnoma neodvisne, ne pa da pošiljajo v vzhodnoevropske dežele balone z lepaki, ki pozivajo te narode na odpor proti njihovim vladam.

Kljub temu, da se je deveto zasedanje začelo v takem vzdušju in kljub temu, da so poročila s tega zasedanja v glavnem izginila s prvih strani zahodnih časopisov, so se v OZN lotili reševanja pomembnih vprašanj.

Splošno pozornost je vzbudila sovjetska spomenica o razorožitvi, Upi, da bodo narodom olajšana bremena oboroževanja, so spet močno porasli. Ta bremena pa niso majhna. Združene ameriške države na primer so leta 1952/53 izdale za oboroževanje 50 milijard dolarjev ali 15% narodnega dohodka. Po izdatkih prve polovice letošnjega leta pa lahko sodimo, da bo ta vsota letos dosegla 53 milijard dolarjev. Anglija je porabila za oborožitev v istem razdobju 4.995 milijonov dolarjev ali 13,5% narodnega dohodka, Francija 4.047 milijonov dolarjev ali 11% narodnega dohodka. Iz-

Krpe v kruhu

Neužiten kruh je pekel in prodajal

Pek Jože Malenšek, zaposlen v pekarni Kmetijske zadruge Semič, ni dosti razmišljal, ali je kruh, ki ga peče, primeren za prehrano. Dostikrat so potrošniki našli v kruhu niti žakljevine, toda čudno, o tem so molčali. Omenjeni pek pa je nadaljeval s takim početjem. Škoda mu je bilo časa, da bi moko presejal.

Ko pa je Marija Vrdjan nedavno našla v kruhu cele krpe žakljevine, ni pomišljala. Odnesla je kruh na bližnjo postajo Ljudske milice. Le-ta je kruh poslala v živilski laboratorij, v Novo mesto, kjer so ugotovili, da je kruh neužiten.

Morda bi pek še pekel kruh iz nepresejane moke, pomešan z žakljevino, če ne bi potrošniki vso stvar prijavili.

Taki in podobni primeri nam narekujejo, da neusmiljeno preganjamo vse tiste, ki pozabljajo, da hočemo za pošteno prislužen denar dobro in užitno blago.

Trgovina — tatvina

Pri »Višnji« so zvišali cene, da bi si lahko delili dobičke

V podjetju »Višnja« so prodajali sadje in kmetijske pridelke po 10, 20 in 30 % dražje kot v drugih podobnih podjetjih. Ko so tržni organi Mestnega LO Ljubljana pregledali poslovanje podjetja, so ugotovili, da so navijali cene zato, da bi si lahko delili dobičke.

Ni treba posebej poudariti, da tako poslovanje nima nič skupnega s trgovsko moralo. Potrošniki bodo pač dobro premislili, preden bodo odprli vrata te poslovalnice.

Posnemajmo jih

Na Hrvatskem so začeli široko akcijo za znižanje cen

Minilo je teden dni, odkar so trgovska podjetja na Hrvatskem na poziv Mestnega ljudskega odbora v Zagrebu začela zniževati cene. Zgledu Zagreba je sledilo tudi podeželje in druga mesta.

V Zagrebu so se pozivu gospodarskega odseka MLO odzvala najprej socialistična podjetja, ki prodajajo tekstilno blago. Ta podjetja so znižala cene tekstilnemu blagu za 5 in tudi več odstotkov. Trgovine, ki prodajajo specerijsko blago, so znižale cene svojim artiklom za 10, 20 in 30 %. Na živilskem trgu so nekatera podjetja, med njimi »Boveks« in »Vajda«, prodajala velike količine jajc po 15 do 18 dinarjev, medtem ko so bila jajca prej že po 28 din. Tej akciji so sledila tudi podjetja, ki prodajajo povrtnino in sadje. Pridružili so se jim tudi zasebniki, ki so znižali cene kmetijskim pridelkom do 20 %.

Socialistična zveza v Zagrebu je v minulih dneh pripravila vrsto sestankov, na katerih so razpravljali o možnosti nadaljnjega znižanja cen. Ugotovili so, da je najbolj učinkovito sredstvo za pobijanje visokih cen široka akcija podjetij, ki bodo posredovala na trg zadostne količine blaga.

Številna trgovska podjetja so razobesila nove cenike, nove cene pa so bile objavljene tudi v dnevnem časopisju. Vse kaže, da bodo v kratkem znižali cene tudi obrtniškim uslugam in vsem artiklom, ki so potrebni za vsakodnevno življenje. Zagrebčani in prebivalci drugih mest ter krajev na Hrvatskem spremljajo to akcijo z velikim zanimanjem in kupujejo le v tistih trgovinah, ki so znižale cene. Vse kaže, da bodo znižala cene tudi tista podjetja, ki doslej tega niso poskušala.

In pri nas? Izgleda, da naša trgovska podjetja tej akciji niso preveč naklonjena. Še pomišljajo. Primer na Hrvatskem razločno kaže, da je znižanje cen mogoče tudi pri nas. Morda se bodo naša podjetja le zganila in z dejanji dokazala, da so socialistična in da se zavedajo svoje odgovornosti do potrošnikov.

IZ MALEGA RASTE VELIKO

O upravniku Suhadolcu, njegovi volji in volji ljudstva

Sprva je ponaredil račun za 5000 dinarjev. V drugo ga je zamikala večja vsota; v račun, ki naj bi ga plačali nekemu zasebniku za dobavljeno blago, je primaknil še 13.000 dinarjev in jih seveda spravil v žep. V tretje gre rado. Tokrat si je prilastil kar 20.000 dinarjev. Tako je delal Anton Suhadolc, upravnik podjetja »Remont IV« v Ljubljani. »Pomagal« je tudi svojemu bratu in Jožetu Japlju. Kot upravnik podjetja jima je prodal (čeprav ne bi smel) gradbeni material, ki ga je podjetje pridobilo z adaptacijo neke hiše ob Titovi cesti. Ta dva sta gradbeni material prodala in zaslužila nad 60.000 dinarjev. Seveda je kanilo nekaj tisočakov tudi upravniku Suhadolcu.

Že ob prvi goljufiji ga je uslužbenka podjetja opozorila, da se ji zdi račun ponarejen. Zaman. Upravnik Suhadolc je mislil, da je kot upravnik nedotakljiv in da lahko v podjetju počne kar ga je volja.

Druščini, na čelu z upravnikom Suhadolcem, pa bodo dokazali, da obstoji še druga, višja volja, volja ljudstva, kajti v hiši pravice sodijo v imenu te volje.

VODO V ŽGANJE

Marija Cimermančič, natakarica gostišča »Sokol« v Ljubljani, je kar vpričo gostov krstila pelinkovec z vodo in ga seveda tudi prodajala. Delavec R. Stožir pa je to opazil in prijavil natakarico tržni inšpekciji, ki je takoj zaplenila pelinkovec in ga poslala Centralnemu higienskemu zavodu skupno s pelinkovcem, ki je bil krščen v kleti. Organi zavoda so ugotovili, da je bilo v pelinkovcu precej vode.

DNEVI, KI SO NAM OSTALI V SPOMINU

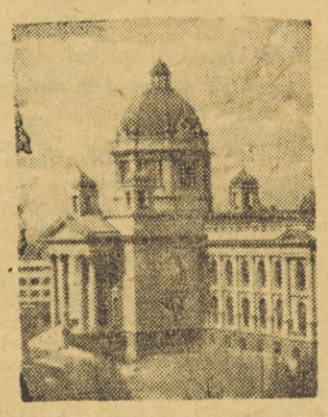

OSVOBODITEV BEOGRADA

Dne 20. oktobra 1954 je poteklo 10 let, ko so divizije Jugoslovanske ljudske armade osvobodile Beograd — prestolnico Jugoslavije.

Z osvoboditvijo Beograda so bili kronani vojaški in politični napori vseh jugoslovanskih narodov — narodov, katere je v osenarodnem osvobodilnem boju vodil tovariš Tito. Zato je postala osvoboditev Beograda simbol bratstva in enotnosti vseh jugoslovanskih narodov, znamenje zmage nad okupatorjem in domačimi izdajalci, mejnik med preteklostjo ter bodočnostjo.

VLADIMIR GORTAN

17. oktobra 1929. leta so fašisti ustrelili komaj dvajsetletnega, toda znanega istrskega borca proti italijanskemu nasilju — Vladimirja Gortana. Obenem so bili obsojeni tudi štirje Gortanovi prijatelji, vsak na 30 let zapora.

Lani ob desetletnici vstaje istrskega ljudstva so posmrtne ostanke Vladimirja Gortana svečano prenesli iz Pulja v njegov rojstni kraj Beram pri Pazinu, kjer so mu občani postavili spomenik.

Fašistična Italija je prizadejala slovenskemu in hrvatskemu življu v Istri in Primorski ogromno škodo. Morda bo današnja Italija popravila prizadejane krivice ter si prizadevala ustvariti mirno sožitje in plodno sodelovanje, ki bo tem krajem prineslo veliko koristi.

OB DESETLETNICI OSVOBODITVE MAKEDONIJE

Makedonija vstaja iz zaostalosti

Če se pelješ iz Beograda proti Skoplju, se ti zdi, da tam prej pordeči jutranja zarja kot pri nas. Ko je minila peta jutranja ura, smo brzeli čez Kosovo polje; sonce je sijalo na prostrano ravnino in se lovilo na bregovih Šar planine... Ob potoku Lepinac zagledaš mestece Kačanik, kateremu čas še ni zbrisal sledov starega obzidja. Domačini vedo, da je tu nekoč živel vodja Arnautov, Musa Kesedjija, ki je padel v boju s Kraljevičem Markom. Še sedaj je videti ob progi njegovo grobnico.

Kosovo polje se konča ob Šar planini. Vlak pripelje skozi sotesko na postajo Djeneral Jankovič. Tu se začenja Makedonija, z njo riževa polja, tobak in nov svet. Djurdje Petrovič je bogat kraj, saj ima ogromen kromov rudnik, čigar vrednost letne proizvodnje bo nekoč tolikšna, kot je danes celotni družbeni dohodek Makedonije.

Po vsej tej republiki in tudi v njenem glavnem mestu, v Skoplju, vidiš, kako se lomi stari svet ob novem. Nizka bivališča, katerih strehe segajo do glave, okna pa se začno komaj dobro ped od zemlje, se umikajo številnim modernim stavbam. Tam sta železniška kolonija in nova štirinadstropna zgradba steklarne, tam je nova stanovanjska zgradba nastajajoče železarne, zgradba Gozdarskega inštituta in več drugih. Vse te stavbe so tako lepe, da bi bile vsakemu mestu v čast. Ob njih pa je stari svet, ki bi morda še dolgo životaril, da ni prišlo tudi v tej republiki do revolucionarnega preobrata.

Etnografski muzej prikazuje marsikaj, kar v starem delu Skoplja vidiš še pod turškim pokopališčem. Tu je bogata galerija slik. Ob občudovanju skrivnostnih del, ti uhaja pogled pod strope starih kupol, medtem ko beži misel nazaj v stoletja, ko je ta obširna zgradba služila turškim velikašem. V starem delu mesta zagledaš tudi zidovje Kuršumli An, kamor so se nekoč zatekali popotniki. V turških časih so to sprejemališče spremenili v jetnišnico, v katero so zapirali dede in očete sedanjih borcev za svobodo makedonskega ljudstva. Nedaleč stran je grob Goce Delčeva, makedonskega junaka, ki so ga Turki ubili 4. maja 1903 v vasi Banice. Po osvoboditvi so shranili njegove zemske ostanke v grobnici na dvorišču cerkve Svetega Spasa.

Novi čas se je po vsej Makedoniji spoprijel s primitivizmom, ki ga še zmeraj srečuješ na sleherni korak. Morda je prav zaradi tega napredek tako viden in tako razveseljiv. Tovarna pohištva v Titovem Velesu, Tovarna hladilnikov v Bitolju, Tovarna ognjevarnega materiala v Gostivaru, Cementarna v Kumanovem, rudnik železa v Kičevem, Tovarna porcelana v Velesu, Tovarna svile v Tetovem, hidrocentrale v Madjarjih pri Bitolju, Došnici, Sapunjščici, Zrnjevcu in največja med njimi v Mavrovem so biseri nove Makedonije. Industrijski vzpon te dežele pa lahko ugotoviš tudi po številu zaposlenih. Takoj po osvoboditvi je Makedonija zaposlovala okoli 30.000 ljudi, danes pa jih ima toliko že samo Skoplje, medtem ko je vseh zaposlenih več kot 100.000.

Največji napredek seveda lahko vidimo v glavnem mestu Makedonije Skoplju. Skoplje je v teh nekaj letih precej spremenilo svojo podobo. Leta 1921 je imelo na primer 30.666 prebivalcev, do lani pa je število prebivalstva naraslo na 123.202. To glavno mesto republike ima po podatkih, zbranih ob začetku lanskega leta, 17 zdravstvenih ustanov. Torej v primerjavi s številom prebivalcev največ v državi. Istočasno pa je bilo glede števila zdravnikov in lekarn na zadnjem mestu. K sreči se je to stanje že znatno izboljšalo. Po teh podatkih ima Skoplje 56 šol, od tega 20 srednjih in strokovnih šol. Otroci makedonskih delavcev in kmetov imajo torej dovolj priložnosti za izobraževanje.

IZDAJALEC

Nek delavec rudnika Velenje — velenjski rudarji ga dobro poznajo — je od zadruge v Radljah, Društva upokojencev in ondotne sindikalne podružnice dobil priporočila za nakup 50 ton premoga. S priporočili je kupil premog v rudniku po nižji ceni. Razmišljal je in ugotovil, da lahko s premogom dobro zasluži. Prodal ga je in pri vsaki toni zaslužil 800 din. Izkupiček: 35.000 dinarjev.

V velenjskih trgovinah so vedeli za ta primer, vendar niso ničesar ukrenili, da bi to početje onemogočili. Menili so celo, da je kar prav, da si ljudje sami pomagajo do premoga in — lahkih zaslužkov.

In omenjeni delavec? Izkoriščal, goljufal je sotovariše, delavce, upokojence. V njem je presneto malo delavca in s tem svojim dejanjem je izdal svoje tovariše.

V lepi obnovljeni zgradbi je urejeno lutkovno gledališče. Skoplje pa ima celo posebno gledališče za turško prebivalstvo, vendar trdijo domačini, da je slabo obiskano. Glavno gledališko poslopje pa je, sodeč po zunanjosti, celo večje kot ljubljanska Opera. Lepa je tudi stavba, kjer je časopisna tiskarna. »Pečatnica Goce Delčev« pa je zelo velika, saj zaposluje okoli 300 grafičnih delavcev. Tu tiskajo knjige v makedonščini ter turškem in albanskem jeziku.

Skratka, na vsakem koraku, ki ga storiš po Makedoniji, vidiš, kako ta, nekdaj zaostala dežela, uspešno napreduje, se razvija ter razmeroma naglo odstranjuje sledove preteklosti in siromaštva.

jč

Kako je s komuno v Ljubljani

Iniciativni odbor za pripravo komun Ljubljane in okolice, sestavljen iz članov mestnega in okrajnega ljudskega odbora, bo kmalu končal delo. Odbor je organiziral delo v treh sekcijah. Sekcija za izdelavo statuta je glede statuta za Zvezo komun rešila osnovna vprašanja. Tudi statut za ljubljansko komuno je že skoraj izdelan. O osnutkih bodo v petek razpravljali na skupni seji iniciativnega odbora.

Organizacijska sekcija bo na tem sestanku predlagala, koliko naj bo komun na področju Ljubljane in okolice. Delo tretje sekcije, ki bo reševala kadrovska vprašanja, se bo pričelo kasneje, predvsem tedaj, ko bodo statuti sprejeti. V drugi polovici novembra bodo v Ljubljani in okolici volivci na zborih volivcev razpravljali o svojih komunah.

Rt Savudrije je eden izmed najlepših koščkov obale našega morja

NESOLIDNA POSTREŽBA, ALI ...

V mlekarni na Miklošičevi cesti št. 7 imajo kaj čudno navado. Papir, ki ga je tako malo, da niti pol štruce ne moreš zaviti vanj (prodajalka ti ga namreč ne zavije!), zaračunajo eden do dva dinarja. Res da papir ni poceni, toda mar ni v vseh naših trgovskih podjetjih embalaža že sestavni del režije? Če lahko manufakturne in špecerijske trgovine blago zavijajo — nehatere celo v reklamno poslikan papir — kako da bi mlekarna ne mogla kupcu privoščiti navadnega ovojnega papirja?

Zaračunavanje embalaže bi razumela, če bi ne vedela, da zasluži podjetje s prodajo bele kave ter kuhanega in surovega mleka s skodelicah lepe denarje. Skodelica surovega mleka, na primer, stane tu 15 dinarjev, tako da zasluži podjetje razen tistih dinarjev, ki jih ima od vsakega litra mleka, prodanega za dom, še 20 do 30 dinarjev. Pomivanje in obraba skodelic pa prav gotovo ne staneta toliko! In postrežba tudi ne, saj si moraš sam odnesti skodelico s pulta na mizo (prav tako pecivo oziroma kruh, ki ti ga dajo — čudite se — solidno v pleteni košarici).

Nesolidna postrežba mlekarni zagotovo ne dela ugleda! *M.*

datki Zahodne Evrope za oboroževanje so se od 1949. leta povečali za celih 120 %...

Predlog Sovjetske zveze je pravzaprav dopolnjena spomenica Anglije in Francije iz junija letošnjega leta, ki pa jo je Sovjetska zveza takrat zavrnila. Anglija in Francija sta takrat predlagali, naj bi razorožitev potekala v več etapah; vsaka od teh pa naj bi obsegala istočasno:

1. določeno zmanjšanje klasične oborožitve,
2. ukrepe, s katerimi naj bi odstranili atomsko in drugo orožje za množično uničevanje,
3. razširitev pooblastil kontrolnega organa, da bi le-ta lahko uspešno kontroliral, v koliko se države drže sporazuma o razorožitvi.

Posebej pridvidevajo po tem predlogu, da bi vsaka država lahko uporabila atomsko orožje le, če bi bila napadena.

Sovjetska zveza jemlje ta anglofrancoski predlog kot osnovo za razpravo o razorožitvi, dodaja pa, da je treba istočasno tudi znižati vojne kredite, in to v dveh etapah: v vsaki za polovico. S tem so storili pomemben korak k zbližanju doslej tako nasprotujočih si stališč, saj so v Moskvi vedno trdili, da je treba najprej prepovedati uporabo atomskega orožja, preden se sploh lahko o čem pogovarjajo. Na Zahodu pa so v veri, da je vsa njihova moč prav v atomski oborožitvi, dosledno odklanjali takšen začetek pogajanj o razorožitvi.

Po dosedanjih razpravah se da sklepati, da so se sporazumeli v glavnem v naslednjih stvareh:

Zahodne države in Sovjetska zveza so si edini, da je treba začeti najprej pri klasičnem orožju. Šele po tej prvi fazi naj bi prešli na opuščanje proizvodnje atomskega orožja. Uporabo že izdelanega atomskega orožja naj bi prepovedali. To bi smeli uporabiti le v obrambi pred napadalcem. Sporazumeli so se torej o tem, da bi razglasili splošno prepoved uporabe atomske energije v vojne namene in to istočasno z zmanjšanjem klasične oborožitve. Vse doslej napravljeno atomsko orožje pa naj bi uničili.

Sporno je še, kako naj bi organizirali kontrolo nad razorožitvijo. O tem so stališča še močno različna. Angleži na primer se zavzemajo za takšen organ, ki bi lahko takoj tudi ukrepal proti kršiteljem dogovora. Sovjetska zveza pa meni, da ta organ ne bi smel imeti tako širokih pooblastil, marveč naj bi bil to le organ Varnostnega sveta. Le Varnostni svet bi lahko sklepal, kaj naj ukrene proti kršitelju sporazuma.

Delegati zahodnih držav so sprejeli sovjetski predlog s precejšnjim nezaupanjem. Že to, o čemer so se sporazumeli pa pomeni velik napredek. Tega so dosegli le, ker so sile uravnovešene. Če nič drugega, je že sporazum v teh točkah dokaz, da je ravnotežje sil nad Zahodom in Vzhodom vzpostavljeno. Drži pa, da do dokončnega sporazuma ne bo prišlo, če ta ne bo temeljil na medsebojnem zaupanju in kar prav je povedal angleški delegat, ko je dejal, da ne moremo pričakovati razorožitve prej, dokler ne bomo dosegli splošnega zmanjšanja mednarodne napetosti. Prej bo treba pokazati še veliko dobre volje na obeh straneh, zlasti pa v ZDA, da so pripravljeni reševati mednarodna vprašanja v duhu medsebojnega spoštovanja in sodelovanja. Že sam sporazum o nekaterih stvareh razorožitve pa je prispevek k takemu vzdušju. Težko si je namreč misliti, da bi katera koli od velesil pristala na to, da bo zmanjšala svojo oborožitev, istočasno pa sumničila druge, da tega ne bodo storile, in bi se tako naenkrat znašla goloroka pred do zob oboroženim sovražnikom. Tega seveda ne bo nihče tvegal.

... v Londonu pa o oborožitvi — Nemčije

Slej ko prej bodo vodilni politiki morali spoznati, da se z vojno dandanes ne da več doseči političnih ciljev. Korejska vojna je to prepričljivo dokazala, saj so danes spet na 38. vzporedniku z majhnimi popravki meja na obeh straneh, Koreja pa je še vedno razpolovljena. Vsaka vojna bi pomenila veliko nesrečo za človeštvo, da, celo njegovo iztrebljenje. Edina pot, ki je na stežaj odprta, je, kot je dejal tov. Tito na Ostrožnem, pot mirnega sožitja in sodelovanja med narodi.

Če so današnja prizadevanja v Organizaciji združenih narodov že plod takega spoznanja, potem lahko upamo, da bodo človeštvu prihranjena velika sredstva, ki jih dandanes daje za oboroževanje. Ta pa bo lahko porabilo za vsestranski gospodarski in kulturni napredek vseh, zlasti pa zaostalih dežel.

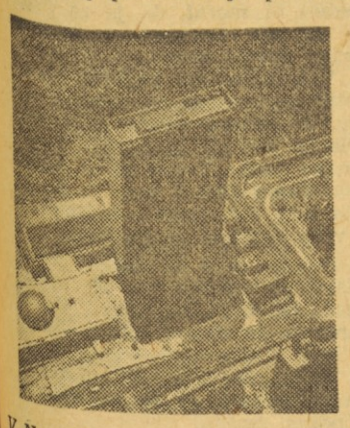

V New Yorku so v OZN razpravljali o razorožitvi...

KAKO TRGUJE »ŽELEZNINA« V PREVALJAH

Milijon dobička brez truda

Trgovsko podjetje »Železnina« v Prevaljah je pri »drobni« špekulaciji mastno zaslužilo. Podjetje je kupilo v železarni Ravne 6 vagonov železnih traverz, v mežiškem rudniku pa 15 ton svinca. Ko je blago prispelo v Prevalje, so ga enostavno preusmerili v Ljubljano. Ves postopek je terjal le nekaj vpisov in preknjižb. Izkupili so približno milijon dinarjev — seveda brez posebnega truda.

Kaj menite, ali ni taka »trgovina« vredna, da jo najostreje obsodimo in ukrenemo vse potrebno, da bi jo v bodoče preprečili?

DELAVSKI SVETI, POZOR!

Epidemija potovanj

Od 27. septembra do 2. oktobra so znašali potni stroški za tujino 11,23 odstotkov deviznega prometa. — Odstotek se ne zmanjšuje

Tovariš Tito je v svojem govoru na Ostrožnem opozoril na štednjo z devizami in na čim večjo omejitev uvoza ter oboje tudi utemeljil. Upravičeno smo torej pričakovali, da bodo naša podjetja poslej vsako devizo desetkrat obrnila, preden jo bodo izdala. In to so pred nakupom blaga tudi storila. Nerazumljivo pa je, da se potni stroški za tujino, ob katerih smo že neštetokrat ugotovili, da so preveliki, po proslavi na Ostrožnem ne zmanjšajo. Epidemija potovanj se nadaljuje, še več, celo širi se. Prej so potni stroški znašali povprečno 9,5 % od celokupnega deviznega prometa, od 27. septembra do 2 oktobra pa nič manj kot 11,23 odstotkov.

Še preden se ustavimo ob konkretnih primerih, lahko ugotovimo, da je teh potovanj več ko preveč. V drugih državah znašajo potni stroški za tujino le nekaj promil celokupnih deviznih plačil, največ pa 1 do 3 %, zato pa so stroški za mednarodne telefonske pogovore, brzojav in pisemsko pošto precej večji kakor pri nas. Bančni izpiski namreč kažejo, da je naša PTT služba živahna v glavnem le z Ameriko, medtem ko trgovinske posle z evropskimi državami kljub devizni stiski še zmeraj urejamo osebno.

Nihče ni proti temu, da pošiljajo podjetja, ki si nameravajo nabaviti inozemske stroje, svoje strokovnjake v tujino. Prospekti namreč, ki jih pošiljajo tuje tovarne, iz razumljivih razlogov pojejo svojim izdelkom samo hvalo Če torej v Jugoslaviji še ni takih strojev ali naprav, kakršne misli podjetje kupiti v inozemstvu, ne kaže drugega, kakor poslati strokovnjaka čez mejo, in sicer tja, kjer stroje že praktično uporabljajo. Od delavcev, ki jih upravljajo, bodo zvedeli za odlike in napake strojev in potem vodstvom podjetij odsvetovali ali nasvetovali nakup. Prav tako so lahko zelo rentabilna študijska potovanja strokovnjakov, če si v tem času izpopolnijo strokovno znanje in po vrnitvi v svoji tovarni izboljšajo proizvodni proces ter s tem kvaliteto izdelkov. Dobiček, ustvarjen z izboljšavo proizvodov, bo izdatek za potovanje nedvomno opravičil.

Teže pa je opravičevati skupinska »študijska potovanja«, ki trajajo en sam dan ali morda dva dni in so namenjena samo ogledu modernih strojev, naprav in stavb, brez kakršnegakoli posebnega cilja in naloge. V času dunajskega velesejma, na primer, so podjetja naravnost navalila na devize. Na Dunaj so poslala celo desetčlanske skupine, ki so po vrnitvi domov sicer opozorile na najnovejše pridobitve tehnike (ali pa še to ne!), toda mar bi podjetja ne zvedela tega že iz prospektov? Eno ali dvodnevna skupinska potovanja v tujino so torej le prijetni izleti, ki izčrpujejo plačni fond in ki si jih v današnjih deviznih težavah pač ne smemo privoščiti. Celo nekatera študijska potovanja posameznikov so neopravičljiva. Ljubljanski Pogrebni zavod je na primer v času dunajskega velesejma poslal svojega predstavnika v Avstrijo, da si ogleda krematorij. Če bi Ljubljana v bližnji prihodnosti dobila nov krematorij, bi bilo potovanje vsekakor upravičeno. Dokler pa je na Žalah še dovolj praznega prostora, pa je kupovanje deviz za ogled tujih krematorijev le nepotrebno tratenje tuje valute.

Seveda opozarjanje časnikov in časopisov na odvišna potovanja v tujino ne bo zmanjšalo deviznih izdatkov, dokler ne bodo upravni odbori in delavski sveti res temeljito premislili, ali bo potovanje v inozemstvo podjetju koristilo ali ne. Gospodarski svet LRS bi lahko administrativno skrčil število potovanj; zavrnil bi pač vsakega drugega ali tretjega prosilca. Toda mar se ne bi utegnilo zgoditi, da bi zavrnil podjetje, katerega uspeh je odvisen v veliki meri od tega potovanja? S tem bi naredil gospodarsko škodo ne le podjetju, temveč skupnosti! Moramo pa tudi povedati, da osebje na Gospodarskem svetu LRS, ki prošnje rešuje, ne pozna nadrobno stanja v tovarnah in podjetjih ter njihovih potreb. Kaj lahko torej potrdi nabavo deviz tudi neupravičenim prosilcem. Ne preostane torej drugega, kakor da vodstva podjetij, torej tudi delavski sveti, odločajo o potovanjih v tujino in razpravljajo o rentabilnosti le-teh. Reflektanti za študijska potovanja naj bi med zasedanji delavskih svetov natančno obrazložili, kaj si obetajo od poti in kako bodo podjetju koristili z znanjem, pridobljenim na račun skupnega plačnega fonda. O potovanju v inozemstvo bi morali delavski sveti razpravljati tudi tedaj, kadar gre za nakup novih strojev. Doslej so o tem odločala le ožja vodstva v podjetju — direktorji skupno z upravnimi odbori. In če ti resno ne jemljejo deviznе stiske in so vrhu tega še oportunisti, ki se bojijo zamere, pač ni bilo težko sprositi denarja za skupinske izlete v tujino.

Prav tako, kakor pred odhodom, naj bi strokovnjaki po vrnitvi iz inozemstva seznanili delavske svete z rezultati svojega potovanja. S tem bi že delno opravičili njihovo zaupanje in porabo denarja, še bolj pa seveda po praktični uporabi pridobljenega strokovnega znanja.

Predvojni tovarnar je pošteno premislil, preden se je sam odpravil ali preden je poslal svojega strokovnjaka v inozemstvo, ker je denar za potovanje vzel iz lastnega žepa. Ker gre tudi danes denar za potovanja v inozemstvo iz lastnega žepa, se pravi iz žepa upravljalcev podjetja — iz njihovega plačnega fonda, bi moral biti sleherni član kolektiva zainteresiran na tem, da se denar koristno izrabi. Potem bo kmalu konec epidemije potovanj, efekt le-teh pa veliko večji.

OB KONGRESU LJUDSKE TEHNIKE SLOVENIJE

Za napredek tehnike

Tudi v bodoče bodo organizacije Ljudske tehnike tehnično vzgajale naše ljudi

Živimo v dobi, ko se tehnika nenehno razvija in izpopolnjuje, ko je pravzaprav od nas samih odvisno, kako bomo v naših tovarnah, podjetjih, iz strojev proizvedli čimveč dobrin. Seveda zahtevajo ti stroji veščih rok in temeljitega znanja vseh onih, ki z njimi upravljajo. Marsikje delo počasi napreduje prav zaradi tega, ker upravljalci strojev še ne poznajo njihovih lastnosti, zamotanih mehanizmov in drugih skrivnosti.

Misli in bogate razprave udeležencev II. kongresa Ljudske tehnike, ki je bil pretekle dni v Celju, so zelo nazorno pokazale, da smo na področju spoznavanja tehnike lepo napredovali, vendar žal ne tako, kot zahteva čas, v katerem živimo. Organizacija Ljudske tehnike je po okrajih in krajih dobila veliko članov predvsem med mladino. Mladina je spoznala, da je ta organizacija in vse njeno delo namenjeno njej in da si le-ta prizadeva širiti tolikanj potrebno tehnično znanje z namenom usposobiti vsestransko razgledane ljudi, ki bodo kmalu zamenjali starejše.

Toda organizacija ni namenjena zgolj mladim ljudem. Organizacija si prizadeva usposabljati tudi delavce, ki že upravljajo z različnimi stroji in nimajo tistega znanja, ki bi jim omogočalo, da bi postali mojstri na svojih strojih. Čez noč tega znanja ni mogoče pridobiti. Potrebno je nenehno vztrajno delo in učenje, ki so ga odbori Ljudske tehnike nudili vedno in povsod. Prvi kongres Ljudske tehnike je pokazal, da je bilo v delu organizacij razen uspehov tudi precej pomanjkljivosti. Ponekod, v nekaterih krajih so odbori Ljudske tehnike globoko zaorali v ledino: Nesebično delo med množicami ni ostalo brezuspešno. Pomoč, ki so jo dobivali od strokovnjakov, tovarn in podjetij, je postala koristna in dragocena. Toda v prenekaterih okrajih in krajih so organizacije naletele na nerazumljive težave in zapreke. Zategadelj ni čudno, da v takih krajih odbori niso izpolnili svojih nalog.

Nedvomno pa drži tole: Ljudska tehnika se bo kljub težavam čedalje bolj uveljavljala pri dvigu tehniške ravni našega človeka, zatorej je upravičena zahteva udeležencev kongresa, ki so menili, da naj bi vsa naša javnost podprla prizadevanja organizacije Ljudske tehnike moralno in materialno. Šele potem bo organizacija lahko vsestransko razvijala tehnično izobrazbo ljudskih množic, kar je njena prva in največja naloga.

Široki načrti, ki so jih delegati kongresa predložili v komisijah, bodo dragocena napotila za bodoče uspešno delo.

5000 domačih računskih strojev

Tovarna računskih strojev v Zagrebu je doslej oskrbela naša računovodstva s 5000 računskimi stroji. Razen teh in nadomestnih delov bo v bodoče proizvajala tudi pisalne stroje.

5000 motorjev za motocikle

Tovarna motorjev v Zagrebu bo prihodnje leto izdelala 5000 motorjev za motocikle. Proizvajala bo tudi bencinske motorje 3 do 4 ks.

Nov rudnik lignita

V vasi Batinac (okraj Bavanice) so odprli nov rudnik lignita. Z moderno mehanizacijo bodo rudo lahko naglo eksploatirali.

Bled je letos obiskalo okoli 17.000 tujcev

Med 36.068 gosti, ki so letos obiskali Bled, je bilo več kot 17.000 tujcev (lani 10.500), predvsem Holandcev, Angležev, Nemcev, Belgijcev in Dancev.

Enotnosti gospodarstva

ne smejo izpodkopavati sebične težnje posameznikov

(Nadaljevanje s 1. strani)

medsebojnem sodelovanju. Sodelovanje posameznikov v tej skupnosti delovnih ljudi mora sloneti na načelu medsebojne pomoči, složnem delu za skupno stvar. In danes je naša skupna stvar enovita rast socialistične domovine, krepitev vsega gospodarstva, ustvarjanja socialističnih odnosov med vsemi delovnimi ljudmi, med podjetji, komunami, skupnostjo.

Prav res, marsikje v podjetjih in komunah so na ta načela pozabili. Videli so le svoje ozke koristi, svoj trenutni uspeh, gospodarili so tako, kot da je podjetje samo sebi namen, niso se ozirali na to, da njihov način gospodarjenja škoduje potrošnikom, škoduje sosednjemu kolektivu, komunam, skupnosti, da ruši enotnost našega gospodarstva. Tiste subjektivne revolucionarne sile v podjetjih (delavski organi gospodarjenja, člani sindikatov in komunisti), ki bi morale nenehno opozarjati na ta družbeno moralna načela vsakogar, ki ima opravka z gospodarjenjem, so marsikje dostikrat še soglašale s škodljivim načinom gospodarjenja in se prepustile stihijnemu toku dogodkov. Edinole v tem in ne v slabostih gospodarskega sistema in ne toliko v »luknjah« gospodarske zakonodaje so vzroki za vrsto škodljivih pojavov.

Sebičnost je hudo škodljiva stvar. Sebičnež se nikoli ne ozira na koristi skupnosti, podira to, kar gradimo vsi s svojimi žuljavimi rokami. In te sebičnosti je pri nas še precej. Marsikje v podjetjih in komunah se je ne zavedajo. Da, če bi vedno tako ravnali, ne bi dosegli tolikšne stopnje razvoja, kot smo jo dosegli. Ponekod v svoji sebičnosti spregledajo, da je treba še dograditi vrsto tovarn, da je treba dvigniti zaostala področja in jih gospodarsko okrepiti. Skratka, marsikje se poraja mišljenje, kot da so sredstva, ustvarjena v podjetju, izključno le last njih samih. V podjetjih in komunah prečestokrat pozabijo, da so dohodki ustvarjeni z družbenimi sredstvi, ob pomoči vse družbe, da je naša proizvodnja družbena, da imamo družbeno upravljanje in da delo enega samega kolektiva ni možno, temveč da je enotnost gospodarstva neobhodno nujna stvar. Če je potrebno del sredstev oddvojiti za splošne družbene potrebe, se marsikje čutijo gospodarsko ogrožene in trdijo, da so jim s tem okrnjene pravice samoupravljanja s sredstvi podjetja ali komune. Skratka, takšni kratkovidneži nočejo videti potreb drugih, koristi skupnosti, spregledajo, da je gospodarstvo enotno in da je podjetje ali komuna le atomsko majhen delček tega gospodarstva. O teh stvareh je tovariš Tito v Trebinju takole dejal in opozoril na rešitev:

»Na področju graditve moramo dograditi še marsikaj. Še bodo potrebni napori. A zdaj ljudje seveda žele čimprej napredovati. Zato se ponekod pojavlja tudi takšno razpoloženje, ki povzroča, da ljudje nimajo pred očmi koristi vse skupnosti, marveč bolj svoje ozke koristi. Ljudje bi radi čimprej imeli kar največ podjetij in tovarn za izdelke široke potrošnje. Mi pa moramo še dograditi našo težko industrijo... Prenehal je namreč tisti nacionalni antagonizem, ki je imel politični značaj in ki so mu zmerom sledili tudi gospodarski nesporazumi. Prenehal je v tisti obliki, toda zdaj, ko smo z decentralizacijo prenesli upravljanje v gospodarstvu in administraciji navzdol, nastaja polagoma lokalno, med okraji, ponekod med vasmi ali enim in drugim krajem — in izginil bo v tej obliki samo v trenutku, ko se bodo naši ljudje zavedali, da so kompaktna, monolitna celota, v kateri mora imeti vsak svoje pravice in v kateri moramo kar najbolj pravično in enakomerno razdeliti med naše ljudi in kraje tisto, kar je nacionalno, kar ustvarjamo.«

Teh stvari, zavesti o kompaktnosti in monolitnosti ljudi in vsega našega gospodarstva seveda ne moremo nekomu vcepiti v glavo s prepisovanjem uredb in odlokov, marveč le tako, da se tega zavemo, da imamo enovito rast našega gospodarstva vedno pred očmi. Podobne lokalistične težnje in škodljivi pojavi, ki smo jih prej našteli, ne bodo našle svojega mesta tam, kjer se bodo ravnali v vsakem svojem početju po osnovnih družbeno moralnih načelih proletariata in se zavedali, da smo delavci ena sama velika družina, ki ne more imeti različnih interesov. Do teh spoznanj se bodo dokopali prav vsi člani kolektiva tam, kjer bodo subjektivne sile nasprotovale škodljivi gospodarski praksi, kjer bodo razgaljale sebičnost posameznikov, šibale profitarstvo, preganjale lokalistične težnje in prav s tem bojem proti nazadnjaški miselnosti ščitile koristi delavskega razreda.

Nekdanje administrativne ukrepe, s katerimi smo gradili gospodarstvo, mora sedaj zamenjati zavestna miselnost o enotnosti gospodarstva, o koristih in potrebah skupnosti, vse to pa bo pospešilo enovito rast našega gospodarstva in ustvarjalo socialistične odnose med vsemi delovnimi ljudmi. To je bila in je še naloga sindikalnih odbornikov, ki so bili vse doslej in morajo biti tudi poslej v prvih vrstah boja za socialistične družbene odnose med ljudmi, za krepitev našega gospodarstva.

Dore

Na Jesenicah grade novo jeklarno

V jeseniški železarni je tudi letos gradbena dejavnost zelo živahna. Gradbeni delavci grade novo valjarno tanke pločevine. Tu bodo valjali med drugim tanko trafo in dinamo jekleno pločevino.

Pospešeno tudi gradijo novo jeklarsko dvorano. Dosedanjo stometrsko martinarsko lopo bodo podaljšali še za 95 metrov. Stavba bi morala biti dograjena do 1. decembra letos. Jeseniški železarji pričakujejo, da bodo domači konstruktorji in monterji podjetja »Djuro Djaković« iz Slavonskega Broda dokončali svoje delo že do Praznika republike. V novi jeklarski dvorani bodo montirali sedmo kombinirano Siemens-Martinovo peč in več elektropeči za proizvodnjo plemenitih in kakovostnih jekel. Tu bo urejena tudi nova jeklolivarna. V povečani jeklarni bodo proizvajali toliko jekla, kolikor ga lahko zvaljajo doslej povečani in modernizirani valjarski obrati. S tem bo odpravljeno kritično ozko grlo v obratovanju železarne. *U. Ž.*

Miha Klinar:

Ob petintridesetletnici ustanovitve SKOJ

NJEGOV PRVI PLAŠČ

Iz razmišljanja so jo vzdramili koraki.

— Zvone je!

Pogledala je na uro. Tako pozno še nikoli ni prišel domov.

Dasi je vedno uganila Zvonetove stopinje že pred hišo, se je tokrat motila. V kuhinjo je vstopil Ferdo, dvajsetletni fant z ozkimi črnimi brčicami in s prav takimi, nazaj počesanimi valovitimi lasmi. Iz oči mu je odsevala razsodnost, pamet, obenem pa mladostno veselje, le da je nocoj zamenjala vedrost pritajena zaskrbljenost. Ferdov pozni obisk jo je iznenadil.

— Kje je Zvone? — ga je zaskrbljeno vprašala.

Ferdo, ki je hotel na Poljanah s pesmijo premotiti žandarje in se mu je posrečilo pobegniti, je pripovedoval, kaj se je popoldan zgodilo v Rozmanovi gostilni.

— Morda ne bo nič hudega in jih bodo morali kmalu izpustiti. Če jih ne bodo, bom šel sam za njimi. Razmislil sem že in napravil načrt. Samo da bi se pri zaslišavanjih sami ne izdali.

Vedela je, da je Ferdo odkrit. Kdo drugi bi morda sumil, da jih je izdal, ker je edini pobegnil. Toda Ferdo je bil prekaljen komunist in slutila je, da je voditelj skojevske organizacije na Jesenicah. Sedaj se ukvarja le z mislijo, kako bi rešil tovariše iz zapora, da bi se organizacija, ustvarjena s takimi težavami, ne razbila.

Zvonetova mama pa ni mislila o tem. Novica, da so Zvoneta zaprli in ga odpeljali vklenjenega na žandarmerijo v Gorje, jo je prizadela kakor težak, nepričakovan udarec. Bolestno krčevit jok se je trgal iz nje in bilo ji je tako hudo, kakor da bi pravkar zvedela za sinovo smrt. Ni videla, kdaj je Ferdo odšel. Šele, ko je zagledala pred seboj na mizi drobno, prepovedano knjižico, ki je vpijala njene solze, se je spomnila, da ji je Ferdo naročil:

— Spravite to. Verjetno boste imeli še to noč preiskavo. Če bodo policaji našli pri vas komunistično literaturo, bodo imeli dokazno gradivo proti Zvonetu.

To ji je vlilo novih moči. Če nimajo dokaznega gradiva proti njenemu sinu, ga bodo morali izpustiti.

Ali naj požge te knjižice, grozeče njenemu sinu? Že je odprla štedilnik, a je obstala. To je edini spomin na pokojnega moža! In premislila se je.

Šla je k omari in vzela iz nje še druge prepovedane knjižice, nato pa previdno in tiho zapustila kuhinjo in se vzpela na podstrešje. Tipaje je šla skozi temo. Potem je otipala kup rezervne strešne opeke in skrila knjižice med njo. Ko se je vrnila v kuhinjo, je stala na pragu spalnice Majda in boječe vprašala:

— Kje je Zvone?

Spet se je zavedla boleče resnice.

— Zaprli so ga.

— Zakaj? Saj ni ukradel plašča.

— Ti tega ne razumeš, — ji je solzna dejala.

Tudi Majda je zajokala. Ni še vedela, da ljudi zapirajo že zaradi tega, ker so drugačnih misli, kakor so tisti na oblasti, in ne samo zaradi tatvin, umorov in drugih zločinov. »Zakaj so potem zaprli Zvoneta, če ni kradel, ne ubijal?« — je v svoji nevedni otroškosti razmišljala še naprej, ker ji mama ni dala razumljivega odgovora, zraven pa jokala kakor takrat, ko ji je umrl očka.

*

Odvzeli so mu plašč (njegov prvi, edini plašč!) in drugo obleko, pobrali pas, vezalke iz čevljev in mu dali progaste zaporniške cunje. Preoblečenega in na golo ostriženega so odpeljali v samotno celico z zamreženim oknom. Jedi mu niso prinesli, čeprav je bil lačen. Že iz radovljiških zaporov (tja so jih pred tednom pripeljali iz Gorij) so jih odgnali prestradane in prav take, samo od gladu še bolj izmučene, so pozaprli po samotnih celicah ljubljanskega deželnega sodišča na Miklošičevi cesti.

Zvonetu se je zdelo čudno, da so tokrat prignali tudi Ferda, ki je takrat na Poljanah ubežal. Mislil je, da so ga žandarji staknili doma. Ni vedel, da se je Ferdo javil sam, ker jih niso izpustili. Tako je dejal njegovi mami in materam drugih zaprtih tovarišev.

Ko je Ferdo zvedel, da nameravajo aretirane tovariše prepeljati v ljubljanske zapore, se je prijavil okrajnemu sodišču v Radovljici. Ni se javil kot komunist (to je bila tajnost!), ampak iz protesta, ker so zaprli brez vsakega vzroka (tako je dejal na sodišču!) nedolžne ljudi, med njimi tudi mladoletne. »To je protizakonito!« je rekel. A na sodišču se na to protizakonitost niso ozirali in so ga zaprli, ko je povedal, da je bil z zaporniki skupaj na izletu in da jih je zabaval s kitaro. Prav! Pa naj ga zapro, jim je zabrusil v obraz, če obstoji res zakon, ki prepoveduje izlete mladih ljudi in če je celo veselje protizakonito in kaznivo dejanje. Tako so Ferda skupaj z ostalimi jetniki danes prignali iz Radovljice v zapore ljubljanskega sodišča. Tu ga bo »veselje« že prešlo, so mu rekli.

— Bomo videli, — je odgovoril. — V meni je veselja za sto in še več let.

Zaman so ga zaradi tega pretepli. Še dalje je zbijal šale na njihov račun.

Zvone in tovariši vsega tega niso vedeli. Celo jezili so se nanj. Zakaj, za vraga, se je javil! Organizacija na Jesenicah ga potrebuje. On pa — meni nič, tebi nič — se da sam zapreti.

Morda je mislil, da jih bodo zaprli v skupno celico? Smešno! Vedeti bi moral, da je za tiste, ki se zde nevarni, v zaporih vedno dovolj samic.

V ljubljanskih cerkvah so se potili cerkovniki in zvonili večer. Zvonetova celica se je odprla in vstopil je paznik s kovinsko palico. Zvone ga ni pogledal. Vajen je bil tega. Tako je bilo že v radovljiških in tako je v vseh zaporih tega sveta.

Paznik je s kovinsko palico udaril po rešetkah in jih preizkusil, če so še zanesljive, da bi varovale jetnika. Vrata z linico in brez kljuke na notranji strani so se zaprla. Kovinski udarci v drugih celicah so se oddaljevali in počasi zamrli.

(nadaljevanje prihodnjič)

O ZOBOZDRAVSTVENIH VPRAŠANJIH

SMO V SLEPI ULICI?

Lep razvoj. — Težave, ki jih povzročajo zavarovanci sami. — Nepričakovane zapreke

Sodite tudi vi med tiste socialne zavarovance, ki jih je sama graja, kadar nanese razgovor na zobne ambulante? Bodimo odkriti: takih ljudi pri nas ni malo in če bi presojali naše zobozdravstvo samo po njihovih besedah, bi z njimi vred tudi mi zmajevali z glavami in se vpraševali, kako je mogoče, da toliko let po vojni zobozdravstvo še zmeraj ni v redu. Vsi ti nergači so si ustvarili sodbo o zdravljenju zob na »bolniško« najbrž po drobnih nevšečnostih, ki so jih doživeli v zobni ambulanti. Zaradi kratkovidnosti pa ne vidijo, da je zobozdravstvo v povojnih letih pri nas tako napredovalo, kakor najbrž v nobeni drugi državi in da se glede širokogrudnosti zakona o zdravstveni zaščiti, ki vključuje tudi zobozdravniško zaščito, ne more z nami meriti nobena država.

Naj govorijo dejstva: Sleherni socialni zavarovanec si sme brezplačno zdraviti zobe, ne glede na to, koliko časa je zaposlen oziroma socialno zavarovan. In nekdaj? Vsaj četrtino stroškov si moral sam plačati, največkrat pa še več, zakaj zdravljenje zob ni bilo zajamčeno in so nosilci socialnega zavarovanja — družbe, društva in ustanove — plačevali samo 10 do 75 % računa, pač po svoji zmogljivosti, po članskem stažu ali zaposlitveni dobi tistega, ki si je zdravil zobe. Odstotek so lahko na lastno pest spreminjali: zviševali ali zniževali. Današnji naval na zobne ambulante je torej zaradi ugodnosti, ki jih nudi novi zakon, neprimerno večji kakor nekdaj.

Toda ali ste že kdaj pomislili, da bi bila gneča v zobnih ambulantah kljub ugodnostim, ki jih le-te nudijo po zaslugi novega socialnega zavarovanja, vendarle precej manjša, če bi si vsi od mladih let dalje redno negovali zobe? Ostanki hrane za zobmi ali med njimi namreč pospešujejo gnitje zob. Če bi torej sami ne zanemarjali preventivnih mer zobozdravstva, bi se nas pri zobozdravnikih manj drenjalo. Razen tega se precej socialnih zavarovancev zateče v ambulanto šele tedaj, ko jih zobje že bolijo, se pravi, ko je gnitje tako napredovalo, da je živec v nevarnosti. Zaradi odlašanja se zdravljenje zavleče in morajo tisti, ki se na novo zatečejo v ambulante, dlje čakati na sprejem.

Seveda bi bila gneča v zobozdravstvenih ustanovah še veliko večja kakor je, če bi po vojni ne odprli okoli 110 novih zobnih ambulant in posebej še 8 obratnih postaj. Pred vojno namreč niso imeli nosilci socialnega zavarovanja niti 10 lastnih zobnih ambulant. Ne moremo reči, da je zaradi te povojne pridobitve sedaj naše zobozdravstvo vzorno. Od tega smo še precej daleč, saj imamo komaj na vsakih 5923 ljudi po enega zobozdravnika (večja mesta na 2000 ljudi), idealno pa bi bilo, če bi ga imeli na 1000 ljudi. Te težave pa ne moremo rešiti čez noč, ker pač nimamo, in še dolgo ne bomo imeli, dovolj zobozdravstvenega kadra. Zobotehniška šola nam da vsako leto samo 20 strokovnjakov, pri nas pa jih občutno primanjkuje. Pred leti ustanovljena Stomatološka klinika, ki je prejšnji teden dobila nove moderne prostore, je vzgojila lani prvih 7 zobozdravnikov, vzgaja pa jih 110, kar je približno toliko, kolikor imamo dentistov in zobozdravnikov v Sloveniji. Med temi študenti pa jih je precej iz drugih republik!

Vprašanje zobozdravstvene zaščite je v večjih mestih veliko bolje rešeno kakor v manjših. Nekaj naših okrajev je celo brez zobnih ambulant ali vsaj brez minimalnega števila zobozdravnikov in zobarjev. Pomanjkanje kadra se maščuje zlasti zadnje čase, odkar so zobne ambulante samostojna podjetja. Okrajni

Čeprav je tale ambulanta skromna, imamo še veliko slabših, ki naravnost kriče po nabavi novih aparatov in instrumentarija

ljudski odbori, ki zobozdravnikom in dentistom ne nudijo stanovanja — mnogi zahtevajo tudi sobe za privatno prakso — ostanejo brez njih. (Nekateri namreč izrabljajo pomanjkanje zobozdravstvenega kadra in v svojih zahtevah niso ravno skromni.) In kaj si morejo zato? Nič, razen da poskušajo dobiti druge strokovnjake in popravijo nekdanjo napako.

Zavest, da jih je malo, da je veliko povpraševanje po zobozdravnikih in zobarjih, je kriva, da so nekateri izmed njih nedisciplinirani, površni pri delu, zaradi česar izpadejo plombe včasih že čez pol leta. Republiški zavod za socialno zavarovanje je zaradi takih površnežev in tistih, ki zaračunajo celo neopravljene usluge, uvedel zobozdravstveno kontrolo. Zobozdravnik Pirc, republiški inšpektor, že pregleduje zobozdravstvene storitve in opozarja Zavode, če zobne ambulante površno in neresno opravljajo svoje delo. Upajmo, da se v bodoče ne bo več zgodilo, da bi zavarovanec nosil umetno zobovje v žepu namesto v ustih, ker mu ni sedelo na dlesnih. Žal imamo tudi take primere! Nered v zobnih ambulantah pa se bo še celo zmanjšal po izidu pravilnika o organizaciji in delu zobozdravstvene službe, ki ga bo v kratkem izdal Svet za ljudsko zdravstvo in socialno politiko LRS. Potem tudi ne bo več ambulant, ki bi naročale paciente le za to ali ono dopoldne ali popoldne, ne pa za to ali ono uro, tako da delovni ljudje čakajo debele ure, preden pridejo na vrsto.

K sreči je takih primerov malo, kajti večina naših zobozdravnikov in zobarjev ter zobotehnikov koristno izrabi svoj službeni čas in vestno dela. Mnogi med njimi redno obiskujejo seminar, ki ga vodi Društvo zobozdravstvenih delavcev, in se tako teoretično in praktično seznanjajo z najnovejšimi metodami zdravljenja zob. Če torej nismo zadovoljni z brezplačnim zdravljenjem zob, pripišimo to v glavnem velikemu navalu na zobne ambulante, zaradi česar prihajamo bolj poredko na vrsto in zaradi česar se ne more zobozdravnik ali dentist v ambulanti toliko časa in tako pogosto ukvarjati z našim zobovjem kakor privatnik, ki ima veliko manj pacientov.

Hudo kri povzroča pri nas predvsem čakanje na proteze in mostičke. Pa se še o tem nekoliko pomenimo. Kakor za plombe, velja za sedaj tudi za mostičke in proteze, da jih lahko dobiš takoj, ko se zaposliš. Gospodarski svet FLRJ nakaže Sloveniji letno 12 kg zlata za zlate krone, ki jih socialni zavarovanci nikjer na svetu ne dobijo zastonj, razen pri nas. Se razume, da je zaradi teh ugodnosti zelo veliko prosilcev za mostičke in proteze, zmogljivost naših zobotehniških delavnic pa razmeroma majhna. V tem je že odgovor, zakaj morajo tako dolgo čakati na novo protezo ali mostiček — zlasti na podeželju. Zobna ambulanta v Nebotičniku je vse do letos pustila paciente zaradi preobilice dela tudi devet mesecev čakati na mostičke, zdaj pa je že bolj ažurna. Na podeželju se s čim podobnim seveda ne morejo pohvaliti, zakaj v nekaterih ambulantah čakajo prosilci tudi štiri leta na umetno zobovje, ker nimajo lastnih zobotehniških delavnic oziroma premalo strokovnjakov za zobotehniška dela.

Od kod toliko prosilcev za umetno zobovje? Kakor smo že omenili, ga dobi po potrebi sleherni socialni zavarovanec, ne glede na to, koliko časa je zaposlen. In prav to povečuje število prosilcev. Med njimi je namreč precej takih, zlasti sezonskih delavcev, ki se takoj ob nastopu službe zatečejo v zobno ambulanto in izkoristijo zaposlitev za nabavo umetnih zob. Tako si prihranijo okoli deset tisočakov. Po podatkih ambulant, v katerih ni treba dolgo čakati na umetno zobovje oziroma mostičke, marsikdo izmed teh delavcev dela eno samo sezono, toliko da dobi zobe zastonj. Razen tega se dogaja, da isti prosilec zaprosi v več ambulantah za umetno zobovje in potem rezervno proda. Ne manjka tudi primerov, da so zavarovanci v ambulantah narejene zlate mostičke prodali, si dali izruvati vse preostale zobe in potem zaprosili za proteze. Vse to je mogoče, ker pri nas še nismo uvedli zdravstvenih knjižic, v katerih bi bila tudi evidenca o protetiki. Lahkomiselnost in preračunana brezobzirnost posameznikov pa se maščuje nad poštenimi prosilci! Evidenco nad protetiko bi morali uvesti tudi zato, da bi začeli bolj paziti na umetno zobovje. Če na primer pijanec zdaj izgubi umetne zobe — da, tudi to se dogaja — mu v zobni ambulanti naredijo nove, kajti noben predpis tega ne zabranjuje. Kakor pa vemo, bo novi zakon o zdravstveni zaščiti vzgojno vplival na take malomarneže in preprečil izkoriščanje. Določil bo, po kolikem času zaposlitve smeš zaprositi za mostiček ali za protezo in koliko časa mora trajati (razen če gre za izredno nesrečo). Tako bo sleherni poslej bolj cenil, kaj mu daje naša družba.

Dokazov, kako naša družba skrbi za zdravje zob in nas s tem obvaruje raznih notranjih bolezni, bo menda dovolj. Težave pa, ki jih je v zobozdravstvu še temeljito čutiti, so večidel opravičljive in razumljive.

Zelo neprevidno je takole zlagati težke ingote. In če se taka skladovnica podre ter pokoplje pod seboj delavca...?

Je pa še vprašanje, za katerega marsikdo ne ve in ki ga bo treba čimprej rešiti, če hočemo, da bo zobozdravstvena služba še naprej v redu potekala. Resda se je naša zobozdravstvena industrija po vojni zelo razvila in izdeluje že vrsto aparatov in manjših zobozdravstvenih pripomočkov, ki jih bodo naše zobne ambulante lahko s pridom uporabljale. Vendar je tudi res, da večino potrošnega materiala, medikamentov, instrumentov in aparatov še vedno uvažamo. In v tem grmu tiči zajec! Do konca 1952. leta sta si naše zdravstvo in zobozdravstvo nabavljala vse te reči s sredstvi iz Centralnega deviznega fonda (CDF). Kontingent pa je sedaj tako skrčen, da nikakor ne zadošča potrebam. Zaradi tega je zobozdravstvo zašlo v slepo ulico, iz katere samo ne more. Kupovanje deviz po prosto formiranih tečajih bo cene zobozdravstvenih pripomočkov tako povišalo, da si jih naše zobne ambulante ne bodo mogle nabaviti. Doslej ta problem še ni bil tako pereč, kajti podjetje »Dental«, ki oskrbuje vse naše zobne ambulante, je imelo staro zalogo blaga in je cene nižalo s pomočjo »zlate rezerve«, ustvarjene v preteklih letih. Toda tistih 32 milijonov deviznih dinarjev, kolikor jih je imelo, je že izčrpalo.

Zobne ambulante so doslej lahko pozdravile in zaplombirale zob za 364 dinarjev, kolikor jim da za to Zavod za socialno zavarovanje. Po novih cenah materiala pa bi stalo zdravljenje in plombiranje enega zoba nič manj kot 1205 dinarjev. Vprašanje pa je, kako kriti razliko v ceni? Nujno bo torej, da bodo podjetja povečala svoje prispevke za socialno zavarovanje, se pravi, da bodo skupnost prikrajšala za toliko, kolikor več bodo izročala zavodom za socialno zavarovanje. Toda kaj ima skupnost od tega? Odgovor je več kot jasen: prav ničesar, kajti kolikor dobi od zobozdravstvenih ustanov oziroma podjetja, ki nabavlja le-tem potrebni material, toliko izda za kritje primanjkljaja. Vprašanje je tudi, iz česa si bodo naše zobozdravstvene ustanove nabavljale nove aparate, za katere bo treba po novem plačevati milijone. Naj samo na nekaj drobnih primerih pokažemo, kako zelo so cene narasle. Sveder, ki je stal doslej 30 do 40 dinarjev, stane po novih deviznih tečajih 1500 din, zobne klešče je podjetje »Dental« prodajalo doslej po 3200 dinarjev, sedaj, ko je devizna zaloga izčrpana, pa bodo stale 150.000 dinarjev. Porcija protoplasta za 5 do 6 protez je stala 2000 do 3000 dinarjev, po novem pa bo stala 18.540 dinarjev. Dopolnilni davek na devize je torej povzročil v našem zobozdravstvu nepremostljivo težavo.

Če bodo morali zavodi za socialno zavarovanje plačevati zdravljenje zob po novih cenah, bodo izdali namesto predvidenih 200 milijonov 750 milijonov! Deficit bo seveda treba nekako kriti. Toda ali je to potrebno? Ali ni le prekladanje denarja iz levega v desni žep? Nad tem bi se pač kazalo zamisliti in omogočiti, da si zobozdravstvene in seveda tudi zdravstvene ustanove nabavljajo potrošni material in droben instrumentarij z devizami po uradnem tečaju, ali da se spet poveča kontingent deviz iz CDF in »Pomoči« — kakor za zdravila v zdravstvu — ali da se ukine dopolnilni davek na devize. Ker so zaloge zobozdravstvenih potrebščin že skrajno izčrpane, moramo to vprašanje res čimprej rešiti.

OLAJŠAVE PRI NABAVI OPREME IN ZAŠČITNIH SREDSTEV ZA PREMOGOVNIKE

Za varnost pri delu

Zvezni izvršni svet je izdal odlok, po katerem je dovoljen uvoz zaščitnih sredstev in drugih naprav za varnost pri delu, kakor tudi opreme za premogovnike, katere ne izdelujemo doma. Premogovniki bodo smeli uporabiti sredstva za nabavo teh predmetov iz amortizacijskega sklada v višini do 30 %.

Po posebnem odloku je dovoljena premogovnikom uporaba amortizacijskega sklada tudi za zamenjavo opreme in gradbenih objektov.

Ti ukrepi bodo premogovnikom omogočili, da nabavijo potrebne naprave in opremo, tako za varnost pri delu kot za razširitev proizvodnje.

OBZORNIK

Družbeno upravljanje v zdravstvenih domovih

Z uredbo o upravljanju zdravstvenih zavodov iz meseca julija 1953 (Ur. list FLRJ štev. 30/53 in 43/53) je bilo skladno z našim družbenim razvojem uvedeno družbeno upravljanje tudi na področju zdravstva. S to uredbo so prevzeli upravni odbori, sestavljeni iz zastopnikov delovnih kolektivov zdravstvenih zavodov, dalje iz zastopnikov zavodov za socialno zavarovanje ter drugih zainteresiranih državljanov v svoje roke upravljanje zdravstvenih zavodov, postaj in podobno.

Razumljivo je, da se je moralo tudi družbeno upravljanje na področju zdravstva, ki je najmlajša oblika družbenega upravljanja pri nas boriti z raznimi ovirami. Najprej je moralo premagati odpor dela zdravstvenega kadra, ki se ni mogel sprijazniti z idejo družbenega upravljanja zdravstvenih zavodov, dočim zadeva sedaj ponekod še na odpor pri zbirokratizirani administraciji v zdravstvenih zavodih in ustanovah.

Na splošno je treba reči, da so imeli upravni odbori zdravstvenih zavodov v svojem dosedanjem delu premalo pomoči s strani svetov za zdravstvo in socialno politiko. Po drugi strani pa so se v svojem delu premalo naslanjali na politične in družbene organizacije, ki tudi s svoje strani niso nudile tej najmlajši obliki družbenega upravljanja zadostne podpore. Smisel družbenega upravljanja je namreč v tem, da se zainteresira čim večje število državljanov za problematiko dotičnega področja ter se jih vzgaja v reševanju perečih vprašanj. Zato se bo šele z intenzivno podporo političnih in družbenih organizacij lahko razvilo tudi družbeno upravljanje na področju zdravstva do tiste stopnje, ki jo zahtevajo interesi naših delovnih ljudi.

Sestava upravnih odborov

V sestavi upravnih odborov zdravstvenih zavodov je opaziti, da je v mnogih primerih nepravilno razmerje med uslužbenci zdravstvenih zavodov oziroma zdravstvenimi kadri sploh ter med drugimi državljani — laiki. Ponekod prihaja to nesorazmerje do izraza v številčni premoči zdravstvenega kadra nad ostalimi člani upravnega odbora, skoraj povsod pa dominirajo zdravstveni kadri v strokovnem pogledu, tako da ostali člani organov družbenega upravljanja v zdravstvenih zavodih ne morejo priti do izraza. Zato se dogaja, da ostajajo zastopniki družbene skupnosti v manjšini tudi takrat, kadar je njihovo stališče z vidika splošnih interesov le-te pravilno.

Iz poročil in mnenj komisij za zdravstveno problematiko na terenu izhaja, da bi morali biti spričo tega v upravnih odborih zdravstvenih zavodov močneje zastopani predstavniki zavarovancev. Tudi osnutek novega zakona o zdravstvenem zavarovanju predvideva, da mora biti v upravnem odboru zdravstvenega zavoda vsaj polovica zastopnikov zavarovancev socialnega zavarovanja. Pristojni ljudski odbor bi moral za vsak zdravstveni zavod določiti konkretno število članov upravnega odbora ter razmerje med člani-strokovnjaki ter člani-laiki. Seveda ne bi smeli pri tem iti v drugo skrajnost ter podcenjevati vloge zdravstvenih kadrov v upravnih odborih zdravstvenih zavodov, kar se ponekod izraža v preziranju strokovnih mnenj in elaboratov; zato bi bilo morda primerno, da bi se določilo minimalno število zdravstvenih kadrov v vsakem upravnem odboru zdravstvenega zavoda. Po mnenju Sveta za zdravstvo in socialno politiko LRS bi morala biti vsaj tretjina članov upravnih odborov zdravstvenih zavodov iz vrst zdravstvenih kadrov.

Kar se tiče zastopstva zavarovancev v upravnih odborih zdravstvenih zavodov, je treba omeniti, da so v začetku zastopali zavarovance v teh upravnih odborih uslužbenci zavodov za socialno zavarovanje in ne predstavniki samoupravnih organov teh zavodov. Posledica je bila, da ti uslužbenci niso obravnavali zdravstvenih problemov z zadostno širino, temveč prej z ozkega stališča dotičnega zavoda. Zaradi tega je Zavod za socialno zavarovanje LRS priporočil okrajnim (mestnim) zavodom, naj nadomestijo uslužbence s člani samoupravnih odborov socialnega zavarovanja, kar se je povečini že izvedlo.

Nadaljnja pomanjkljivost v sestavu upravnih odborov zdravstvenih zavodov je ta, da so v njih zelo malo zastopani delavci. Kot ilustracijo navajamo predlog za upravni odbor zdravstvenega doma v Zagorju: 4 zdravstveni uslužbenci, 2 uslužbenca rudnika Zagorje in 1 uslužbenec občine. V tem predlogu torej ni bilo nobenega delavca niti nobenega zastopnika zavarovancev. Šele na intervencijo okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Trbovljah je bil sestav upravnega odbora primerno spremenjen.

Če povzamemo zgornje zaključke, bi bilo treba v sestavi upravnih odborov zdravstvenih zavodov:

a) povečati odstotek članov-laikov, zlasti delavcev;

b) povečati število članov — zastopnikov zavodov za socialno zavarovanje, ki so na dobrem poslovanju zdravstvenih zavodov najbolj zainteresirani in tudi nosijo največje breme;

c) predvideti odstotek, v katerem morajo biti obvezno zastopani predstavniki zdravstvene službe.

Metode dela upravnih odborov

Zaradi kratkega časa obstoja upravnih odborov v zdravstvenih zavodih in zaradi že navedenih začetnih težav je razumljivo, da se upravni odbori večinoma še niso znašli glede metode svojega dela. Večinoma se sestajajo preveč poredko, ponekod tudi z večmesečnimi premori, zaradi česar seveda izgube iz rok obvladovanje problematike zdravstvene službe v dotičnem območju, kakor tudi reševanje konkretnih zadev upravljanja z zavodom. Ponekod razpravljajo upravni odbori o problematiki zdravstvene službe preveč na splošno in teoretično, drugod pa se spuščajo spet preveč v reševanje drobnih vprašanj.

V tej zvezi se skoro povsod postavlja vprašanje odnosa upravnih odborov do administrativnega aparata dotičnega zavoda. Že uvodoma je bilo ugotovljeno, da zadeva družbeno upravljanje na področju zdravstva marsikje na močan odpor administrativnega aparata zdravstvenih zavodov, ki mu ne gre v račun družbeno upravljanje, temveč skuša reševati tudi načelno važne zadeve (n. pr. investicije, kadrovska vprašanja in podobno) mimo upravnega odbora. Tako je n. pr. uprava celjske bolnišnice sestavila kalkulacijo oskrbnega dne brez vednosti upravnega odbora in jo hotela dati v potrditev okrajnemu Svetu za zdravstvo mimo upravnega odbora. V isti bolnišnici upravni odbor sploh ni bil obveščen o postavitvi komisije za problematiko zdravstvene službe, v katero so bili delegirani 3 strokovnjaki. Marsikje prepušča tudi upravni odbor sam — bodisi, ker se preveč poredko sestaja — bodisi, ker se ne čuti strokovno kos raznim nalogam — odločanje v posameznih važnejših stvareh administrativnemu aparatu dotičnega zavoda. Spet drugje pa se dogaja, da obremenjuje upravne odbore z raznimi drobnimi vprašanji sam administrativni aparat, zlasti takrat, kadar gre za razne nepopularne ukrepe (odpovedi službe, dopolnilne plače in podobno).

Glede odnosa med upravnimi odbori in administrativnim aparatom zdravstvenih zavodov mora veljati glavno načelo, da je administrativni aparat le izvršilni aparat upravnega odbora; reševanje važnih vprašanj — to so naloge izključno upravnih odborov, dočim je administrativni aparat izvršilec sklepov in načelnih odločb upravnega odbora. Pri tem je pripomniti, da se upravni odbori ne morejo vmešavati v čisto strokovne medicinske zadeve, kar je stvar zdravstvenih kadrov dotičnega zavoda.

Gospodarska problematika in upravni odbori

V delu upravnih odborov se mnogokrat opaža, da skušajo predvsem člani — zastopniki zavarovancev nastopiti proti negospodarskemu poslovanju zdravstvenega zavoda, proti razsipavanju, napačnemu odnosu do bolnikov in podobno. Med osebjem zdravstvenih zavodov in tudi med nekaterimi člani upravnih odborov je namreč zelo razširjeno mnenje, da v zdravstvenih zavodih ni potrebno varčevanje in da gre vsaka štednja na škodo kvalitete zdravstvenih storitev. Zelo razširjena je tudi miselnost, da so fondi socialnega zavarovanja neizčrpni in neusahljivi, pri čemer se dotični ne zavedajo, da so ti fondi ustvarjeni s produktivnim delom delavskega razreda. Zato je normalen pojav, da skušajo reševati zdravstveni zavodi spričo tega, ker so postavljeni na bazo samofinansiranja, svoje finance enostavno z zviševanjem cen svojih storitev, češ, saj je plačnik itak socialno zavarovanje! Ne potrudijo pa se, da bi poiskali svoje notranje rezerve, ki jih je še obilo, da bi izvajali pametno štednjo, se borili proti razsipavanju itd.

V tem pogledu je značilen pregled finančnega poslovanja zdravstvenih zavodov v Sloveniji v letu 1953. Z izjemo črnomeljskega okraja so izkazali zdravstveni zavodi v vseh okrajih Slovenije poslovni pribitek, in sicer v naslednji višini:

			soc. zav. udeleženo s
1. zdravstveni domovi . . .	din	26,558.678	95%
2. poliklinike	din	4,792.767	97%
3. zobne ambulante	din	16.061.234	95%
4. bolnišnice	din	120,593.227	72%
5. rešilne postaje	din	929.723	72%
6. lekarne	din	64,824.863	75%
Skupaj . .	din	233,760.494	73%

Iz navedenih podatkov je razvidno, da niti število zdravstvenih uslug niti cene zdravstvenim storitvam niso bile realno postavljene, čeprav so zdravstveni zavodi skušali na vse načine dokazati, da bi z nižjimi cenami ne mogli poslovati. Ko so se skušali zastopniki zavarovancev v upravnih odborih zdravstvenih zavodov boriti proti takim argumentom, se je največkrat zgodilo, da niso mogli svoje kritike opreti na točno analizo poslovanja dotičnega zdravstvenega zavoda, niti niso imeli v oporo obrazložene dokumentacije. Zato je nujno potrebno, da zahtevajo člani upravnih odborov točne analize in preglede gospodarskega poslovanja dotičnega zavoda, potrebne statistike in drugo dokumentacijo, da se lahko na ta način poglobijo v problematiko zavoda in s tem trdno vzamejo v svoje roke tako vodstvo zdravstvene politike dotičnega območja, kakor tudi vodstvo gospodarskega, predvsem finančnega poslovanja zavoda.

Zdravstveni zavodi in komunalna skupnost

Končni cilj družbenega upravljanja zdravstvenih zavodov je družbeno urejanje zdravstvene problematike na področju komune. Tu je treba predvsem poudariti, da so fondi, s katerimi poslujejo zdravstveni zavodi, produkt komunalne skupnosti, torej njena last, ter bi morali tudi prihranki ostati prav tako tej komunalni skupnosti. Dejansko pa se dogaja, da odobri komunalna skupnost (ljudski odbor) zdravstvenemu zavodu višje cene storitev, kakor jih je predvidel v svojem proračunu zavod za socialno zavarovanje kot glavni plačnik storitev zdravstvenega zavoda. Na ta način mora komunalna skupnost — ki odgovarja za obveznosti socialnega zavarovanja — pokriti sama primanjkljaj zavoda za socialno zavarovanje, dočim ostane neopravičeno doseženi dobiček zdravstvenemu zavodu in ne priteče nazaj komunalni skupnosti, ki bi morala odločiti o njegovi uporabi. Seveda je očitno, da taki pojavi ne navajajo zdravstvenih zavodov k varčevanju in

Elio Vittorini

LJUDJE in NE LJUDJE

XXXIX

Avtomobil je odpeljal, poročnik pa je ljudem ukazal, naj se popnejo na kamion.

»Kam gremo?« je vprašal šofer.

»Eh,« je odgovoril poročnik, »obvozimo drevorede.«

Na trgu Cinque Giornate, pri Porta Vittoria je nekdo na motornem kolesu, z velikim klobukom na glavi, opazil avtomobil, ki je zavil v drevored proti Monfortu. Pognal je za njim in ga dohitel.

»Kam pa?«

Neki drugi velik avtomobil, ki je prihajal z nasprotne strani, je prešel tramvajske tirnice in obstal za streljaj stran od kamiona.

»Kdo vas je poslal sem?« je zavpil nekdo iz avtomobila.

»Šef policije! Mislim, da je bil šef policije,« je odgovoril poročnik.

Iz avtomobila je nekdo drugi glasno dejal v nemščini: »Sag ihnen das es keinen Questore gibt... Und frage, von welcher Seite er weggefahren ist.«***

»Šef policije?« je zavpil naglas. »Kakšen šef policije? Ubili so nemškega oficirja in zdaj beže. Na katero stran so odšli?«

Po drugi strani tirnic je zdrvel mimo kamion, poln vojakov, v smeri Porta Romana in zaman so vpili, da bi se ustavil. Ni se ustavil.

»Avtomobil je šel proti Porti Romani,« je dejal človek na motornem kolesu. »Srečal sem ga.«

»Dann weiter!«* je zaklical nemški glas iz avtomobila.

»Potem za njim!« je zavpil glas v italijanščini. »Dajte nam dva človeka. Zasledujte ga po drevoredu, mi bomo pa po okopu.«

Dva vojaka sta stopila s kamiona, človek na motornem kolesu pa je oddrdral naprej.

»Stopita na stopnico avtomobila,« so zavpili od znotraj, »eden z ene, drugi z druge strani.«

Avtomobil z vojakoma, ki sta, eden z ene, drugi pa z druge strani visela ven, je odbrzel. In ljudje iz patrol, ki so bile na okopih med Monforto in Porta Vittoria so ga videli, kako vozi od patrole do patrole in so slišali znaj enega, zdaj drugega vojaka, kako kričita: »Ali je šel tod mimo tak in tak avtomobil? Ubili so nekega nemškega oficirja in zdaj beže. Vsi k Porti Romana!«

XL.

Pred palačo Corridoni je bilo ob pločniku na nasprotni strani štiri ali pet avtomobilov, pri vhodu v palačo pa je stalo kakih deset vojakov, od katerih je bila polovica šoferjev.

Izza steklenih vrat v stražarski sobi se je pet ali šest plavolasih mladcev v črnih uniformah veselo razgovarjalo. Neki vojak fašistične milice, ki je sedel za mizo, pa se je zdel, da je vesel, ker jih posluša, ker jih gleda kako so dražestni v svojih kretnjah, ker je čul, kako skladen je nemški jezik v njihovih ustih.

Jedli so čokolado, samo eden od njih ni jedel, stal je ob strani naslonjen na zid z resnim obrazom, drugi, najmanjši med njimi in najmanj hrupen, najbolj plav in okrogle zadnjice pa je vsak trenutek pristopal k njemu in mu ponujal čokolade. Kadar jo je ta odkimaje z glavo odbil se je ponovno vračal k svoji skupini in pripovedoval nekaj, čemur so se vsi smejali, potem pa je sam pojedel čokolado sredi vsesplošnega smeha.

Vojak za mizo, skoraj starec, s sivino na sencèh, se je smejal skupaj z njimi. Gledal jih je in bil očaran nad njimi. Ostali so se zabavali drugače. Tisti z mrtvaško glavo na črni čepici iz odreda Muti in trije v sivozelenih uniformah G. N. R., so spremljali igro s psom nekega drugega vojaka fašistične milice in Nemca v čeladi.

Pes je imel bučo kakor divja zver, dlako je imel črno-belo in zdelo se je, da je last Nemca, ki je nagnjen naprej, z laktom na bedrih, sedel na klopi in premetaval dolgo kovinsko vrvico iz roke v roko. Nemec je bil starejši človek, fašistični vojak je bil prav tako starejši, jedel je kruh s sirom in pričel metati ogromnemu psu majhne koščke kruha.

Toda pes ni jedel kruha, pobrskal je po njem in ga pustil na tleh.

»Zakaj,« je govoril vojak. »Zakaj ga ne je? Ne je ga.«

Znova je pričel metati koščke kruha, pes pa je vse povohal in jih pustil na tleh. Na tleh je bilo že med Nemcem in vojakom osem ali devet koščkov kruha.

»Zakaj?« je govoril vojak. »Kruha ne je. Zakaj ga ne je?«

Vrgel je psu povsem majhen košček sira, pes ga je ovohal, med vohanjem zacvilil, toda vseeno ga je pustil na tleh.

Dvignil je oči proti ostalim, ki so stali okoli in gledali.

»Zakaj ga ne je?« je dejal.

In vrgel je psu malo večji košček sira.

»Zakaj?« je dejal Nemcem.

»Warum?«[1] je prišepnil eden od dvojice z mrtvaško glavo.

»Warum?« je vprašal vojak Nemca.

XLI.

Nemec je imel pod čelado siv obraz, spustil je roko do tal, pobral najbližji košček kruha in ga položil psu na nos.

»Ein, zwei, drei, vier, fünf,«[2] je dejal.

Na »fünf« je pes stresel z glavo, vrgel v zrak košček kruha, ki ga je imel na gobcu, ga pograbil, požrl in gledajoč obstal.

»Oh,« je vzkliknil fašist. In vprašal: »Ali morem storiti to tudi jaz?«

Pobral je s tal večji od obeh koščkov sira, ki ju je že bil vrgel psu; plaho mu je položil košček sira na gobec in pričel ponavljati: »Ai, vai, drai...«

Nehal je. »In potem?«

Nemec, siv v obraz, je vzel s pasjega gobca košček sira, dvignil roko proti fašističnima vojakoma in pričel šteti na svojih pet prstov.

»Ein, zwei, drei, vier, fünf.«

Rekel je vojaku: »Šteti. Šteti z menoj.«

»Da,« je dejal vojak. »Ja,« je rekel.

In Nemec je dejal, dotikaje se palca: »Ein.«

»Ai,« je rekel vojak.

»Ein, ein« je dejal Nemec.

»Ja,« je rekel vojak. »Ain.«

Nemec se je dotaknil kazalca. »Zwei.«

»Vai,« je dejal vojak.

»Zwei,« je rekel Nemec. »Z-wei.«

»Zivaj,« je dejal vojak.

»Drei,« je rekel Nemec.

»Drei,« je dejal vojak.

»Vier,« je rekel Nemec.

»Fir«, je dejal vojak.

»Fünf«, je rekel Nemec.

»Filuff,« je rekel vojak.

»Fünf, fünf,« je rekel Nemec.

In ponovno je štel na vseh pet prstov: »Ein, zwei, drei, vier, fünf.«

Vojak ni ponovil. »Razumel sem,« je dejal. »Ja. Razumel sem.«

Nemec mu je dal košček sira, ki ga je imel v roki. »Versuch's einmal,«[3] je rekel: »Poskusi ti.«

Vojak je pogledal navzgor po drugih okoli in ves je kar blestel; položil je košček sira psu na gobec.

»Ai,« je dejal. »Ain, zivai, drai, fir, fiuff.«

XLII.

V veliki dvorani na prvem nadstropju so izbirali iz spiska tristotih imen štirideset priimkov ljudi, ki bi jih bilo potrebno še isto noč izvleči iz celic, odpeljati na dveh kamionih v Areno,[4] postaviti ob zid in ustreliti. Brez raziskovanja, brez obrambe, celo brez stvarne obtožbe, enostavno na podlagi papirjev, ki so jih pripravili policijski oficirji, med katerimi je bil tudi kapetan Clemm iz hotela Regina, so odločali o odvzemu življenja štiridesetim od tri sto živečih ljudi. Od teh ljudi pa niso imeli pred seboj ničesar drugega razen imen, napisanih na papir. Niti oči, niti obrazi, niti oni sami, ti živi ljudje, in nihče spodaj na straži, niti plavolasi nemški mladec, niti mladi, niti stari fašistični vojaki niso niti za hip pomislili na to, kaj pomeni sestanek v prvem nadstropju in katerega pomen bo kmalu resničnost v San Vittoriu, kasneje na kamionu, ki bo drvel skozi noč opustošenega mesta in končno na sivi zemlji, kjer je nekoč skakala v zrak srečna žoga nogometnih tekem, v Areni.

Ti plavi mladci so bili povsem prevzeti nad svojo čokolado, vojak za mizo je bil povsem prevzet nad njimi, plavi mladci in vojaki okrog psa pa so bili povsem prevzeti nad psom; vendar pa se je vse, kar se je zgoraj dogajalo, dogajalo tudi z njihovo pomočjo in bi se nikoli ne moglo zgoditi, če bi njih ne bilo tu, njih ki so jedli čokolado in se igrali s psom.

Pes ni stresal z glavo in vrgel v zrak in požrl na vojakov »fünf« košček sira, ki so mu ga položili na gobec; kar naprej je potrpežljivo gledal in gledaje cvilil, pa se je celo Nemec nasmehnil s svojim sivim obrazom medtem ko so ostali prasnili v bučen smeh.

Plavi mladci so se sicer obrnili ob smejanju tolikih ljudi, vendar so nadaljevali z igro. Pojedli so tablice čokolade, toda v tablicah čokolade so našli sličice in sedaj so gledali te sličice, jih grabili drug od drugega in se smejali; tisti mali z okroglo zadnjico pa se je pričel po strani bližati mladeniču s sličico v roki.

Bližal se mu je in mu ponujal sličico, ta pa je odkimaval z glavo; zato se je spet vrnil k skupini in vsi so se smejali.

In tako je bilo prvič, drugič in tretjič; in drugič je Nemec rekel psu: »Ein, zwei, drei, vier, fünf,« drugič je pes vrgel v zrak in požrl tisto, kar je imel na gobcu.

(Nadaljevanje prihodnjič)

***Povej jim, da ni nikakršnega kvestorja... In vprašaj, na katero stran se je odpeljal. (nemško)

* Torej naprej! (nem.)

[1] Zakaj? (nem.)

[2] Ena, dva, tri, štiri, pet... (nem.)

[3] Poskušaj še ti! (nem.)

[4] Arena, fiskulturno igrišče v Milanu, kjer so med vojno streljali Nemci talce, podobno kot pri nas v Gramozni jami. (Op. prev.)

NAROBE SVET

Tako bi lahko mi rekli o Japonski, Japonci pa o naših krajih, ker pri nas marsikaj delamo čisto drugače kakor oni.

Medtem ko mi najprej postavimo temelje za stavbo, Japonci zgradijo najprej streho. Nam se zdi tudi samo po sebi umevno, da gledajo najlepše sobe proti vrtovom, livadam ali morju, pri Japoncih pa je iz najlepših sob videti le na — dvorišče. Si lahko zamišljate sprehajališča brez zelenja? V japonskih podeželskih mestih budno pazijo, da v parkih ne zraste niti trava niti kakršnokoli grmičevje. Njihov ideal je s peskom posut park, okrašen z različnim kamenjem.

Pred kopeljo v kadi se Japonci temeljito umijejo s krtačo in milom. Zdi se jim popolnoma nerazumljivo, kako moremo mi dalj časa ležati v vodi, polni milnice in umazanije. Japonec se ne koplje rad sam. Namesto kopalnice z eno kadjo, kar je za nas ideal, gradijo večja kopališča, kjer se hkrati kopljejo moški, ženske in otroci. Čim večja je družba pri kopanju, bolj so zadovoljni. Voda pa mora biti tako vroča, da jo organizem komaj prenaša.

Sladkarije jemo pri nas po kosilu ali po večerji, Japonec pa se jih loti pred glavno jedjo. Če je vino hladno, ga bo pred pitjem segrel. Na naših banketih sicer smeš jesti kolikor te je volja, toda če bi stlačil nekaj dobrot v žep, da bi jih odnesel domov, bi te sosedje najbrž zelo začudeno gledali. Na Japonskem pa vsak vabljenec dobi na banketu poseben zavitek za njegove domače, češ naj tudi oni okusijo dobrote.

Japonske ulice nimajo imen. Meščani govore o tej in tej ulici, ki vodi od tod do tod. Hiše niso oštevilčene po vrstnem redu, ampak po svojem nastanku. Najnovejše hiše imajo najvišje številke. Tako ni nič nenavadnega, da poleg hiše s številko 12 stoji hiša s številko 103. Lahko pa je številka 1 oddaljena tudi več sto metrov od ulice, h kateri sodi.

Kakor vidimo, smo v nekaterih rečeh mi bolj praktični, v drugih pa Japonci.

ANEKDOTE

KIRURG IN SLIKAR

Sloveči kirurg Sauerbruch je prosil slikarja Liebermanna, naj ga portretira. Ko je že nekajkrat sedel v njegovem ateljeju, je postal nestrpen: »Čudno. Jaz potrebujem za najtežavnejšo operacijo dve uri, vi pa dvanajst ur za preprosto fotografijo.«

»Že res, dragi profesor,« je odgovoril slikar, »toda če vi napravite napako, jo zakrije zelena trava, če pa jo napravim jaz, visi na steni.«

DOBRA MISEL

Neka tovarna pohištva v danskem mestu Odensee je izdelala posebne pisalne mize. Zadostuje, da pritisneš na gumb, pa se spremene v divane. Tovarna jih v prospektu priporoča za urade.

ŠIROKOGRUDNOST

Winston Churchill in bivši minister za narodno obrambo Emmanuel Shinwell sta huda nasprotnika. Kadar pa se srečata, sta drug do drugega sila vljudna. Nekoč je srečal Shinwell ministrskega predsednika v Spodnji zbornici in ga vprašal, ali bi mu mogel dati kovanec, češ da mora nujno telefonirati prijatelju. Churchill mu je odgovoril: »Z veseljem. Tu imate dva kovanca, da boste lahko telefonirali vsem svojim prijateljem.«

Tuberkuloze je vedno manj

Po podatkih Svetovne zdravstvene organizacije pokonča tuberkuloza zmeraj manj ljudi. Lani je terjala najmanj žrtev.

V Holandiji in Danski je od 100.000 ljudi le 9 umrlo za tuberkulozo, v juliju in avgustu, ko je bila umrljivost za tuberkulozo najmanjša, pa v Holandiji celo samo 5 na 100.000

Svetovna zdravstvena organizacija je zbrala podatke iz 25 držav (na vseh petih kontinentih). Vendar pa stanje glede tuberkuloznih obolenj še zmeraj ni zadovoljivo, zlasti v primitivnejših državah ne, kjer pa žal točnih podatkov o tuberkulozi še ni mogoče zbrati.

odkrivanju notranjih rezerv, temveč prej k razsipanju in neodgovornemu trošenju družbenih fondov. Kakor smo videli zgoraj, so zdravstveni zavodi v Sloveniji zaključili poslovno leto 1953 z znatnimi prebitki, dočim kvaliteta njihovih uslug ni padla; to pomeni, da bi se s pametnim gospodarjenjem spričo velikih rezerv, ki nedvomno obstajajo, dale cene zdravstvenih uslug znižati brez škode za kvaliteto zdravstvenih storitev.

Iz navedenega je razvidno, da bi se morala komunalna skupnost mnogo bolj angažirati in zainteresirati za poslovanje zdravstvenih zavodov, saj je neposredno zainteresirana na pravilnem vodstvu zdravstvene politike in na pravilnem gospodarjenju na področju zdravstva. Zlasti bi morali razpravljati o problematiki zdravstvene službe in zdravstvenih zavodov zbori volivcev, politične in družbene organizacije, predvsem Socialistična zveza delovnega ljudstva in sindikalne organizacije. Na zborih volivcev bi se moralo zahtevati javno polaganje računov zdravstvenih zavodov, tako da bi državljani vedeli, kako se trošijo družbeni fondi, ki jih je ustvarila dotična komunalna skupnost. To narekujejo nepravilnosti, ki so se pokazale v dosedanjem poslovanju zdravstvenih zavodov (nerealno postavljene cene storitev, neupravičeno doseženi dobički itd.). Pri tem je značilno, da so nekateri zavodi predložili pristojnim organom kalkulacije cen šele na energično intervencijo.

Decentralizacija in razširitev družbenega upravljanja v zdravstvu

V skladu s postopnim formiranjem komun se pojavlja tudi v zdravstveni službi težnja za decentralizacijo v tem smislu, da bi se tudi organizacija zdravstvene službe prilagodila območju bodočih komun. Tako se n. pr. pri okrajnem zdravstvenem domu v Kranju namerava izvesti postopna decentralizacija zdravstvenega doma v tem smislu, da se osnujejo najprej pododbori v posameznih središčih bodočih komun (Tržič, Škofja Loka), nato pa samostojni komunalni zdravstveni domovi v teh središčih. Koristnost take decentralizacije je dokazana z dobrim poslovanjem že obstoječih občinskih zdravstvenih domov (n. pr. Rogaška Slatina, Ilirska Bistrica itd.). Omeniti je tudi, da se ustanavljajo v samem mestu Ljubljani zdravstveni odbori, katerih naloga je skrb za bodoče zdravstvene domove v posameznih gravitacijskih središčih Ljubljane (Vič, Moste, Šiška, Bežigrad itd.). Ti zdravstveni domovi, ki bi jih bilo verjetno deset, bi bili centri zdravstvene službe bodočih komun na področju mesta Ljubljane. Ker bo treba večino teh domov šele zgraditi, imajo imenovani zdravstveni odbori hkrati tudi funkcijo gradbenih odborov.

Če govorimo o decentralizaciji, moramo podčrtati, da se mora tudi pri decentraliziranih zdravstvenih zavodih uvesti v popolnosti družbeno upravljanje. Pri tem je opozoriti n. pr. na ljubljanske klinike, kjer imamo na posameznih klinikah (oddelkih) predvidene pomožne upravne odbore, ki pa ne predstavljajo družbenih organov upravljanja, temveč neko obliko samoupravljanja dotične klinike oziroma oddelka (ti pomožni upravni odbori so namreč sestavljeni izključno iz uslužbencev dotične klinike oziroma oddelka). To seveda ni pravilno, kajti zdravstvena, zlasti pa gospodarska problematika interesira celotno družbo, ne pa samo osebja dotične klinike. Zato bi bilo treba te pomožne upravne odbore čimprej spremeniti v prave organe družbenega upravljanja, to je, izvesti dejansko decentralizacijo kliničnih bolnišnic.

Družbeno upravljanje na področju zdravstva bi bilo potrebno razširiti še na nekatere zdravstvene zavode, ki jih sedanja uredba o upravljanju zdravstvenih zavodov ne zajema. Tu imamo v mislih predvsem ambulante, ki so izpadle iz citirane uredbe (prim. čl. 1. uredbe). V več okrajih pa je prevladalo mnenje, da so že dozoreli pogoji za postavitev samoupravnih organov tudi pri ambulantah. Ti organi bi proučevali in spremljali problematiko gospodarjenja in zdravstvene politike v zvezi s poslovanjem ambulante. Ambulante so namreč še veliko bolj kot drugi zdravstveni zavodi (n. pr. lekarne) zainteresirane na družbenem upravljanju, saj koristi njihove usluge neprimerno večje število ljudi in je tudi njih poslovanje mnogo bolj delikatno. Vendar bi bilo treba k tem predlogom pripomniti, da bi bilo umestno osamosvojiti ter uvesti družbeno upravljanje predvsem v tistih ambulantah, ki imajo pogoje za samostojno gospodarsko poslovanje. Te ambulante naj bi zajele celotno zdravstveno zaščito na svojem področju (tudi otroško itd.) ter bi postale na ta način nekaki zdravstveni domovi v manjšem obsegu.

Delovni kolektivi in zdravstvena služba

Dočim je v delovnih kolektivih podjetij in drugih gospodarskih organizacij že precej naraslo zanimanje za probleme socialnega zavarovanja, je za probleme zdravstvene službe še vedno zelo malo zanimanja, v tej zvezi pa tudi zelo malo poznavanja organizacije in problematike naše zdravstvene službe nasploh. Delovni kolektivi večinoma ne vedo, da socialno zavarovanje sploh nima svoje lastne zdravstvene službe, zato se pogosto dogaja, da se pomanjkljivosti zdravstvene službe naprtijo socialnemu zavarovanju, kar ima po drugi strani za posledico, da se zdravstveni službi kot taki ne posveča dovolj pozornosti.

Zato je ena od temeljnih nalog upravnih odborov zdravstvenih zavodov, da preko svojih članov, preko tiska, predavanj itd., seznanjajo delovne kolektive, pa tudi druge državljane z organizacijo in splošno problematiko zdravstvene službe, s problemi družbenega upravljanja na področju zdravstva in socialnega zavarovanja, kakor tudi s tekočimi vprašanji, s katerimi se mora boriti zdravstvena služba pri nas in katerih ni malo. Seveda je naloga upravnih odborov tudi, boriti se za pravilen odnos do pacientov ter s tem v zvezi intervenirati v vseh tistih primerih, ko ima osebje zdravstvenega zavoda do njih nepravilen odnos, prav tako pa tudi, kadar nimajo pacienti pravilnega odnosa do zdravstvenega osebja.

Sklep

Iz navedenega je razvidno, da je družbeno upravljanje v zdravstvu kljub vsem težavam opravilo uspešno svoj izpit. V tesnejši povezavi s političnimi in družbenimi organizacijami ter sindikati bo možno to najnovejšo obliko družbenega upravljanja še nadalje poglobiti in mu dati polno vsebino. Pri tem bo dobrodošla tudi pomoč organov samouprave v socialnem zavarovanju, ki ima že daljšo tradicijo in bogatejše izkušnje.

Vprašanja in odgovori

OTROŠKI DODATKI

Z. F., Podpulferca: Posedujete poleg hiše še nekaj pašnika v bregu, ki pa je v zemljiški knjigi vpisan kot njiva. Sedaj se bojite, da vam bo katastrski dohodek odmerjen na podlagi zemljeknjižnega stanja, ki je staro iz prejšnjega stoletja in da boste zaradi tega utrpeli na pravici do otroškega dodatka.

Odgovor: Katastrski dohodek se ne določa po stanju, kot je morda še označeno v zemljiški knjigi, temveč po dejanskem stanju, kakršno je v naravi. Tako n. pr. določa 4. čl. uredbe o zemljarini, da je za določitev katastrskega dohodka upoštevno stanje zemljišča, kakršno je bilo 1. januarja. Menimo, da je Vaša bojazen neutemeljena.

Z. F., Maribor: Za 5 otrok ste doslej prejemali skupno 10.000 din otroškega dodatka, za šestega pa samo 1000 din. Skupaj torej dobivate 11.000 din, kar se Vam zdi nepravilno.

Odgovor: Znesek otroških doklad Vam je odmerjen popolnoma pravilno in v skladu z 2. čl. uredbe o spremembah in dopolnitvah uredbe o dodatkih za otroke. Po tem členu pripada namreč upravičencu za 5 otrok otroški dodatek v skupnem znesku 10.000 din, za vsakega nadaljnjega otroka pa se ta skupni znesek poveča za 10%. Po tem pravilu Vam pripada za 6. otroka dodatek v znesku 1000 din (t. j. 10% od 10.000 din), tako da znaša skupni znesek 11.000 din.

S. F., Bohinjska Bistrica: Zaprosili smo za pojasnilo Zavod za socialno zavarovanje LRS v Ljubljani, da bi zvedeli, v kakšnem stadiju reševanja je Vaša zadeva. Ko bomo prejeli zaprošene podatke, Vas bomo pismeno obvestili.

K. A., Miklavž: Drugič ste se poročila z možem, ki poseduje nekaj zemlje in za to prejemate za svojo hčerko iz prvega zakona samo še 1000 din otroškega dodatka.

Odgovor: Tudi v Vašem primeru vpliva na višino otroškega dodatka cenzus, ki se ravna po dohodnini, ker živi hčerka v družinski skupnosti. Ne moremo pa presoditi, ali je odmera pravilna ali ne. Če smatrate, da je nepravilna, se obrnite na invalidskega referenta tajništva za zdravstvo in socialno politiko Vašega okrajnega ljudskega odbora.

ODPOVED

M. A., Hudi kot: Ker ste dobili zaposlitev, ki ustreza Vaši strokovni usposobljenosti, ste odpovedali v sedanjem podjetju. Direktor pa zahteva, da daste odpoved s 3-mesečnim odpovednim rokom, s čemer se Vi ne morete strinjati, ker v sedanjem podjetju niste bili zaposleni kot kvalificirani delavec.

Odgovor: Odpovedni roki se ne ravnajo po stopnji kvalifikacije, temveč samo po trajanju nepretrgane zaposlitve. Če ste v sedanjem podjetju zaposleni nepretrgoma od maja 1948. leta, potem znaša odpovedni rok 2 meseca in ta odpovedni rok morate spoštovati in upoštevati Vi, če odpovedujete, kakor bi ga moralo spoštovati tudi podjetje, če bi dalo odpoved. Direktorjeva zahteva je torej deloma utemeljena tako, da odpoved ne more steči s potekom oktobra, temveč šele z iztekom meseca novembra. Ne more pa zahtevati 3-mesečnega odpovednega roka, ker imate manj kot 10 let nepretrgane zaposlitve pri tem podjetju. Če pa bi želeli zaradi nastopa dela v svoji stroki takojšnjo razvezo sedanjega delovnega razmerja, potem lahko dosežete to samo s pismenim sporazumom, po katerem pa lahko takoj preneha delovno razmerje, čim je ta sporazum med Vami in podjetjem dosežen in podpisan.

UPOKOJITVE

B. J., Umag: Priporočamo Vam, da se v svoji zadevi obrnete na Zavod za socialno zavarovanje v Kopru. S seboj vzemite podatke o tem, koliko let ste doslej delali. Če je Vaše zdravstveno stanje takšno kot ga opisujete v svojem pismu in če imate skupno 10 let delovne dobe, potem bi morebiti lahko uveljavili pravico do invalidske pokojnine. S tem menimo, da bi bilo Vašemu stanju ugodeno.

I. N., Čečevje: Ste izučen mlinarski pomočnik. Vendar pa že od leta 1939 dalje delate kot samostojen paznik kompresorjev. Ker boste prihodnje leto izpolnili pogoje za starostno pokojnino, bi radi vedeli, ali boste upokojen kot kvalificiran delavec ali ne.

Odgovor: Po kakšni stopnji kvalifikacije boste upokojeni, je odvisno od tega, kako ste bili v letu 1950 prevedeni. Če ste bili takrat prevedeni v naziv, ki ustreza kategoriji kvalificiranega delavca, potem boste razporejeni lahko do največ XI. pokojninskega razreda, v katerega se razporejajo kvalificirani delavci, ki imajo 30 let in več delovne dobe. Stopnji kvalificiranega delavca ustrezajo nazivi izučenega delavca, samostojnega delavca in specialista. Če ste ob prevedbi leta 1950 dobili kakšnega od teh treh nazivov, potem boste upokojeni kot kvalificirani delavec.

H. A., Maribor: V Vašem primeru so sporna samo delovna leta, ki so priznana za pokojnino. Ker Vam ni priznanih več kot 30 let, Vam je invalidska pokojnina odmerjena po pokojninski osnovi XII. pokojninskega razreda, t. j. pravilno od 8000 dinarjev. Od pokojninske osnove XI. pokojninskega razreda, ki znaša 8800 dinarjev, pa bi Vam bila odmerjena invalidska pokojnina samo v primeru, če bi imeli priznanih več kot 30 let delovne dobe. To, kar pišete v svojem pismu o pridobljeni pravici iz zavarovanja v Nemčiji, ne drži. Z Nemčijo še vedno nimamo sklenjene mednarodne pogodbe, in zato Nemčija tudi ničesar ne pošilja za kritje izdatkov za tiste upravičence iz socialnega zavarovanja, ki so si te pravice pridobili z zaposlitvijo v Nemčiji. Sedaj so šele v teku razgovori in o teh razgovorih so pisali naši časopisi, kar pa ste Vi najbrže nekoliko napačno razumeli. Če bodo ti razgovori uspešni, potem lahko v prihodnjem letu pričakujemo sklenitev ustrezne mednarodne pogodbe, o čemer pa bo naša javnost itak pravočasno in pravilno obveščena.

Nekaj misli o Menartovih „Pesmih ad hoc"

Naskok na odprta vrata

V zadnji številki »Besede« je Janez Menart objavil tri svoje pesmi pod skupnim naslovom »Pesmi ad hoc«. Prebral sem jih in odkrito moram priznati, da sem se začudil. In čudili so se tudi vsi, s katerimi sem govoril, preden sem se odločil napisati te vrstice. Vsi so približno takole menili: »Kar verjeti ne morem, da je res Menart napisal takšno neumnost«. Doslej smo bili namreč prepričani, da Janez Menart, ki ga poznamo kot mladega in talentiranega pesnika in prevajalca, ni sposoben napisati nekaj tako slabega.

Ne vem, kaj ga je privedlo do tega, da je prijel za pero in napisal te pesmi. Morda je res hotel opozoriti na nekatere bolj ali manj resnične napake in slabosti. Toda izluščil je te slabosti iz naše družbene stvarnosti in jih zelo neresno ter zajedavo posplošil. Razumljivo je, da se iz takega neresnega posploševanja ni moglo izcimiti ničesar umetniško dobrega in koristnega.

Najprej si nekoliko pobliže oglejmo te »Pesmi ad hoc«.

V prvi pesmi (»Sanjarjenje«) piše o »ubogih poetih«, ki bodo morali pisati le hvalnice blagostanju (trebuhom), popolnosti in vladi. Kaj takega pa je namreč nemogoče, zakaj pesniki imajo viharno kri in sovražijo red. Današnji poetje so lahko veseli, ker žive v času, ki je »zmešan dovolj, da smeš ga povleči za nos in vleči bodočnosti voz v nasprotnikov gol«. In hvalnice (kdo ga sili, naj piše hvalnice, pa ne pove) današnji družbeni ureditvi bi bile podobne »strahotnim baladam.«

V drugi pesmi (»Nočno tihožitje na ljubljanskem gradu«) se spoprijema s kritiki in podobno kot v »Sanjarjenju« trdi, da je nemogoče pisati tako kot kritiki žele, saj vendar ne moreš »linijsko« pisati, če ne moreš »linijsko čutiti«.

V tretji pesmi (»Znamenje ob poti«) pa obsoja nekega »dispečerja aktivizma«, ki je »v imenu komunizma« razbil križ.

To je torej v kratkih besedah vsebina »Pesmi ad hoc«. In k tej vsebini bom napisal nekaj misli.

Nihče ne namerava skrivati slabosti in težav, ki jih z večjim ali manjšim uspehom premagujemo na naši poti. Nikdar jih nismo skrivali in vedno smo jih z vso resnostjo odstranjevali. Toda ali je prav, da nekdo zavoljo teh težav in napak obsoja sistem? Ali ni bolj prav, da težave premagujemo, napake odpravljamo in izpopolnjujemo socialistični družbeni red? Menart izlušči neko napako in jo prikazuje tako, da pritem črni našo stvarnost. Vzemimo za primer »Znamenje ob poti«. Res je, da so posamezniki prva leta po vojni razbili nekaj križev. Tega nihče ni odobraval in partija je ostro kaznovala svoje člane, ki so v revolucionarnem zaletu uganjali take neumnosti, ker so menili, da bodo tako koristili revoluciji. Toda partija ni uničila teh ljudi, dvigala jih je, potrpežljivo vzgajala v resnične revolucionarje, Janez Menart pa opiše en sam tak primer, opiše tako, da se zajedavo norčuje iz revolucionarjev in v senci tega primera prikazuje našo družbo. Partija je dvigala, učila, vzgajala, pridobivala ljudi, Menart pa v svojih zadnjih pesmih odbija in ruši, namesto da bi gradil.

Res je, da vztrajno širimo delavske revolucionarne socialistične ideje in prepričani smo, da delamo prav. Če ne bi delali tako, bi pljuvali na vso našo revolucionarno preteklost, na vse, kar smo doslej storili, na naše uspehe, ki se jim čudi svet, obrnili bi hrbet našim idealom, našim ciljem.

Nobenega pa še niso zaprli zato, ker ni bil komunist. In nobenega tudi nismo silili, da mora biti komunist, da mora misliti tako kot komunist. Seveda pa nas tudi nihče ne more prisiliti, da bi prenehali širiti svoje nazore. Kaj takega si lahko želi le sovražnik socializma.

Tudi pesnikov in pisateljev nismo in ne bomo silili, da bi pisali hvalnice naši družbeni ureditvi. Prav gotovo to tudi Menart ve. Kdor je s srcem in prepričanjem na strani delavskega razreda, ta piše pesmi o našem delu in tudi o napakah, pomaga napake odpravljati, vzbuja v nas voljo za delo in boj. Kdor pa stoji nekje ob strani, ali pa še ni našel svojega mesta, popolnoma svobodno piše svoje pesmi in tiskarne mu jih tiskajo. Zakaj torej toliko govorjenja o pomanjkanju svobode in demokracije, saj si vendar večje svobode in večje demokracije niti predstavljati ne bi mogli.

Doslej še nihče ni prepovedal pesnikom in pisateljem, da ne smejo pisati neumnosti. Če jih hočejo pisati, naj jih, nihče pa nas ne more prisiliti, da bi jih kupovali in brali. In grajali bomo slabe knjige in pesmi, in hvalili dobre, saj vendar znamo ločevati dobro od slabega, koristno od škodljivega.

Tako je tudi z »ad hoc« pesmimi Janeza Menarta. V njih napada mline na veter, piše o stvareh, ki jih ni ali pa so nam že dolgo popolnoma jasne in posplošuje nekatere resnične pa tudi izmišljene pojave. In polne so pesimizma in nezaupanja do našega revolucionarnega boja. Zato se nam zde te pesmi slabe in celo škodljive.

In res je tudi, da kljub vsem našim uspehom še vedno ne živimo dobro. Plače so majhne in cene visoke, stanovanj primanjkuje in še mnogo drugega nas teži. Toda zaupanja nismo izgubili in le malo je delavcev, ki so izstopili iz vrste. Ne poznamo malodušja in pesimizma in za težave ne krivimo socializma; iščemo krivce in vzroke slabosti, premagujemo težave in izpopolnjujemo družbeni sistem, da bi bil čim bolj naš, delavski, ljudski.

Janez Menart pa je v svojih zadnjih pesmih črnogled in malodušen, in nobenega zaupanja nima v to ljudstvo, ki je komajda svobodno zadihalo in z velikimi težavami in brezmejnim junaštvom gradi novi svet.

Zato te pesmi škodujejo vsem nam in tudi ugledu pesnika Janeza Menarta.

Thomas Mann, bolna Evropa in zdrava Amerika

»Prevarani«, najnovejša knjiga Thomasa Manna, enega največjih sodobnih pripovednikov, je naletela v Združenih državah Amerike na dokaj slab sprejem. Kritiki pišejo, da bi sicer lahko smatrali lik Rosalie Trümmler za »bolno Evropo«, lik mladega Kena pa za »zdravo Ameriko«. To bi že nekaj bilo, pravijo kritiki, toda ko knjigo prebiraš »se moraš smejati tam, kjer je najmanj potrebno«. »New York Herald Tribune« piše, da knjige sploh ne bi izdali, če je ne bi napisal Thomas Mann, »Time Magazine« pa meni, da je tokrat Mann nekoristno uporabil svojo genialnost.

M. Vušković: »Primorka« (olje)

Črno goro poznamo skoraj samo po letoviščih, bogatih muzejih in slavni preteklosti; o sodobnem črnogorskem slikarskem ustvarjanju pa le malo vemo. Doslej smo poznali le Lubardo in Milunoviča, ki sta nam predstavljala življenje Črne gore v sliki in risbi. Razstava pa nam pokaže, da je v Črni gori vse več mladih slikarjev, ki so v kratkih povojnih letih lepo napredovali. V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani razstavlja enajst črnogorskih slikarjev in pet kiparjev svoja najboljša dela. Pestrost motivov predstavlja njihovo domovino takšno kakršna je: svobodno, polno vedrine in sonca.

Združenje likovnih umetnikov Črne gore je bilo osnovano leta 1946 in ima že 21 članov. Veseli smo, da so po uspelih razstavah v vseh večjih mestih prišli tudi k nam v Ljubljano in nam pokazali svoja umetniška dela.

Z NAŠEGA FILMSKEGA PLATNA

„Poročeni neporočenci"

Na račun zakona in zakoncev je bilo povedanih mnogo pikrih in duhovitih tudi v filmu (morda je bilo neslanih še več), a film »Poročeni neporočenci« ne spada med zadnje. To igralsko in režijsko zelo dobro izpeljano delo, ki je po obliki spretno spleten filmski omnibus, vseskozi pripoveduje o zakoncih, včasih hudomušno, ponekod tragikomično, tu in tam rahlo cinično in satirično, vendar skoraj vselej duhovito, in tako deluje ta že močno obrabljeni motiv sveže in prijetno.

Simpatični, a že malce raztreseni in pozabljivi starček Bush je bil imenovan za sodnika-matičarja in se je takoj navdušeno lotil posla ter že v prvem tednu zvezal šest parov. Zato je bil pošteno razočaran in skoraj užaljen, ko so birokrati ugotovili, da so zakoni iz prvega tedna neveljavni, ker jih še ni imel pravice sklepati. Malo zaskrbljen in malo radoveden ugiblje stari sodnik o zmešnjavah, komplikacijah in razpletih, ki bodo nastali z njegovimi »prvenci« ... Kamera pa nam predstavi položaj pred katastrofo.

Stevu in Ramoni so radijske reklame zastrupile zakonsko življenje in čeprav uživata slavo »vzornega para«, se ne moreta trpeti. Vendar je ta prva zgodbica najslabša, najmanj prepričljiva in duhovita ter se zaključi s ponovno poroko, le da gledalec ne ve, če ne morda spet zaradi denarja. Če je prva zgodba le bolj duhovičenje, ki le tu in tam z nekoliko posmeha razkrije ameriški poslovni svet, je druga (o mladem možu, ki podpira ženine tri vogale in še svojega, da bi lahko puhloglava, a lepa ženka zadostila svojim malomeščanskim ambicijam) že bolj satirična. Najbolj duhovita in z največjo mero satire od treh zgodb, ki prikazujejo malomeščansko vzdušje teh zakonskih parov, je slika »udobnega, idiličnega in spodobnega« zakonskega životarjenja Hectorja in Katie, katerega praznovo in dolgočasje ustvarjalci filma že rahlo cinično ocenjujejo. Duhovita je zgodba o bogatašu in ženski, ki ga je hotela, kot je v Ameriki pogost pojav, opeharitи za veliko odpravnino. Nedvomno pa je vsemu filmu dala najvišjo in najpopolnejšo ceno zadnja zgodba o težavah ponovne poroke vojaka Willyja in njegove zbegane ženke. Topla in prisrčna humanost, ki veje iz zgodbice, od vseh najbolj poglobljene in tako tudi mnogo prepričljivejše od ostalih, ki so več ali manj duhovito, toda povrhu in lahkotno posnete slike življenja, daje temu zadnjemu delu filma posebno privlačnost. In edino pri teh dveh preprostih malih ljudeh so našli ustvarjalci filma še vedno neskaljeno ljubezen in vdanost in tako ta zmešnjava okrog neveljavnosti zakona edino pri njima ne povzroča zapletov in komplikacij zaradi denarja ali obdobja, ampak sproži pomanjkanje časa kup duhovitih tragikomičnih situacij.

Kot celota film »Poročeni neporočenci« res ne predstavlja kakega izrednega doživetja, vendar nas pošteno zabava in poleg smeha navrže mimogrede še nekaj drobnih in kratkih, a vendar dovolj značilnih in ostrih razgledov o ameriško vsakdanjo stvarnost, na nekatere zgibe, ki tudi sodelujejo pri bolj ali manj poslovnem zakulisnem in privatnem žitju in bitju povprečne Amerike. No, in to je obenem z lahkotno in vedro zabavnostjo kar dovolj; je pa že veliko, če pomislimo, da se ta rahlo nadpovprečni film visoko dviga nam ostalo snetnjavo, ki jo je zaneslo zadnje čase v naše kinematografe.

Prizor iz filma »Poročeni neporočenci«

DRAGOCENA NAPOTILA

Člani »Svobode« v Tržiču so začeli svoj letni občni zbor s kratkim kulturnim programom. Zapela sta mešani pevski zbor in moški zbor, orkester pa je zaigral nekaj narodnih pesmi.

Tržičani — člani društva — so v preteklem letu s svojo kulturno ustvarjalnostjo dokazali, da se zavedajo poslanstva delavskih društev. V poročilu je društveni predsednik kritično ocenil celotno delo in v kratkih stavkih ugotovil pomanjkljivosti ter uspehe posameznih sekcij.

Najbolj delavna sta bila moški in ženski pevski zbor. Pridobila sta precej mladih pevcev in razvila pestro pevsko dejavnost. Oba zbora sta s pevskimi nastopi pridobila med Tržičani precej simpatij. Skrivnost njunega uspeha je v tem, da sta postala čvrsta kolektiva, ki ju združuje tovarištvo, ljubezen do petja in skupni smoter.

Tudi gledališka družina je v preteklem letu lepo napredovala. Dela, ki jih je uprizarjala, niso bila najlažja (nekatera so bila kar zelo zahtevna), vendar so kar dobro uspela.

Vsaka sekcija društva ima svoj lastni pododbor, ki neposredno vodi in usmerja delo sekcije. Da imajo ti pododbori dokaj važno vlogo, je pokazalo delo šahovske sekcije, kjer se je pododbor večkrat menjal. Prav zato sekcija ni mogla napredovati; niti prvi niti drugi pododbor ni znal poprijeti za delo, kar je povzročilo, da se šah ni razvil, kot so v društvu želeli.

Kot nekaterim drugim delavskim društvom tudi tržiški »Svobodi« ni uspelo razviti izobraževalnega dela. Poskusili so z raznimi predavanji, na katera pa ni prišlo dovolj poslušalcev. Tržiški svobodaši pa so spoznali, da se lahko izobražujejo tudi z branjem dobrih knjig. Še več. Spoznali so, da jim je razen knjižnice potrebna tudi čitalnica, ki naj bi postala središče izobraževanja vsega tržiškega prebivalstva. Njihova knjižnica privablja vedno več ljubiteljev dobre knjige. Danes imajo v knjižnih omarah že nad 3300 knjig. Mestni ljudski odbor je letos daroval knjižnici 100.000 dinarjev, s katemi so nakupili nekaj novih in precej dobro ohranjenih knjig. Knjige kupujejo celo v ljubljanskem antikvariatu. Upravni odbor je naročil pri Slovenskem knjižnem zavodu vse štiri letošnje knjižne zbirke, ki jih odplačuje na obroke.

Člani društva dobro poznajo kulturne probleme svojega kraja. Zavedajo se, da so šele komaj začeli in da bodo še premagovali razne ovire in težave. Ko so razpravljali o preteklem in bodočem delu, so opozarjali, da bo potrebno še krepko poprijeti in odpraviti slabosti, ki škodujejo napredku društva. V vseh članih je mnogo prizadevnosti, da bi njihovo društvo raslo in se krepilo in da bi ga vsi Tržičani vzljubili ter se ga oklenili.

Nekega podrobnega delovnega načrta za bodoče leto niso pripravili, pač pa so med razpravljanjem ugotavljali, da primanjkuje prireditev in da se bodo morali še večkrat sestajati in tudi bolj smotrno gospodariti s tistim, kar imajo in kar so pridobili z napornim delom.

PRED NOVO SEZONO

Poročilo tovariša Romana Albrehta za prvo sejo Glavnega odbora Zveze delavskih prosvetnih društev »Svoboda«

Dovolite mi, prosim, da za uvod v predvideno razpravo o delovnem programu delavskih prosvetnih društev, ki delujejo v okrilju naše Zveze, razložim nekaj misli, ki bi morda lahko služile kot osnova ali osaj kot izhodišče našemu razgovoru.

Menim, da je naš Glavni odbor poklican, da sedaj v začetku nove sezone predvsem razmotri, katerim kulturno-političnim vprašanjem naj bi posvetile »Svobode« letos prvenstveno pozornost in s tem v zvezi prouči tudi posamezne praktične ukrepe, pobude in nasvete, ki bi jih kazalo društvom priporočiti. Seveda lahko te stvari razmotrimo le, če si predhodno temeljito razložimo, kaj hočemo v letošnjem letu doseči in kolikšne so naše sile ter sposobnosti, ki jih bomo v začetku dela vložili.

Že na Kongresu »Svobod«, ki je zasedal letos majnika v Celju, smo neodvomiselno ugotovili, da je treba v naših društvih prvenstveno razviti prosvetno in izobraževalno dejavnost, ker družbeni položaj, ki smo si ga priborili delovni ljudje, od nas zahteva, da hitro in temeljito širimo svoje znanje in izobrazbo. Zato smo na Kongresu tudi sprejeli določene smernice za naše delo. Tedaj smo predvsem sklenili poskrbeti za to, da se izboljša kakovost prosvetne dejavnosti, da razširimo vrste društvenih delavcev, da ustvarimo čimboljše gmotne pogoje za prosvetno dejavnost. Vse to seveda z enim samim osrednjim smotrom, in sicer, da bi zagotovili hitrejšo duhovno rast delovnih ljudi, ki se zbirajo v društvih in okrog njih. To nam bodi tudi izhodišče pri našem tokratnem razpravljanju.

Preden preidem na neposredno obravnavo predlogov o tem, kaj bi kazalo ukreniti za to, da praktično čimbolj dosledno uveljavimo napotke kongresa »Svobode«, mi dovolite, prosim, da z nekaj besedami očrtam glavne značilnosti družbenega položaja, v katerem se danes delovni ljudje nahajamo, in glavne značilnosti družbenega obraza naših delavskih društev.

Za družbeni položaj nas delovnih ljudi je najznačilnejše to, da sami neposredno urejamo vsa družbena vprašanja, kratko malo, da sami urejamo vse družbi skupne zadeve, da sami urejamo naše družbeno življenje. To je seveda družbeni položaj, kakršnega do sedaj še ni uspelo priboriti delovno ljudstvo v nobeni deželi, položaj, ki omogoča praktično uveljavljanje socialističnega življenja med ljudmi. Toda tako življenje si moramo sami ustvariti; tako gmotne osnove tega življenja kot njegovo duhovno podobo. Vprav zato pa je naš družbeni položaj ne samo zelo ugoden in povoljen, ampak je tudi zelo zahteven. Urejati in voditi družbeno življenje je namreč mogoče le tedaj, če si vsi ljudje neprestano prizadevamo, da stvari, o katerih imamo odločati in sklepati, tudi dobro poznamo, to se pravi, da smo družbeno razgledani. Zato se moramo nenehno izobraževati in prosvetljevati. Posebej bi rad opozoril na praktično stran izobraževanja in prosvetljevanja, čeprav se v polni meri zavedamo, da le-ta ni edina. Upam, da ne bom krivičen, če trdim, da je danes pri nas še nemalo težav in neprilik, ki nam često nastajajo v življenju samo zaradi tega, ker posamezni organi premalo tehtno preudarijo stvari, ki o njih odločajo. V tem pogledu je urejevanje družbenih odnosov še posebej občutljiva zadeva, kajti družbeno življenje med ljudmi je mogoče pametno in preudarno urejati le, če imamo neprestano pred očmi celotno družbeno življenje človeka in ne samo posamezne panoge oz. veje njegovega udejstvovanja. Pri tem bi rad opozoril, recimo, na nevarni ekonomski »prakticizem«, ki domuje v nekaterih organih delavskega upravljanja. Značilno za ta »prakticizem« je to, da je gluh in slep za vse, kar presega najožje okvire materialne proizvodnje in dogajanj v njenem okviru. Tak ekonomski »prakticizem« je danes objektivno nazadnjaški, ker zapira miselno in duševno obzorje delavca izključno v ozke probleme materialne proizvodnje, medtem ko nam je vsem skupaj jasno, da je danes tudi gmotna vprašanja treba urejati s stališča splošnih družbenih potreb delovnih ljudi in da morajo tudi o teh splošno družbenih potrebah ljudje sami neposredno odločati in presojati.

Poleg tega ne kaže prezreti dejstva, da je napredek socialističnih sil in naše blagostanje odvisno danes prvenstveno od razvoja proizvodnih sil naše dežele. Kadar govorimo o proizvodnih silah, je treba jasno podčrtati, da so le-te ne samo sodobni stroji in sodobne tovarne, ampak da so proizvodne sile tudi delovni ljudje z določenimi delovnimi veščinami in sposobnostmi, ki jih s pridom in koristjo uporabljajo pri delu. Menim, da je zelo nevarno mišljenje, ki se mu nekateri vdajajo, da je izboljšanje našega življenja odvisno izključno od širjenja tehničnih naprav, to je od uvajanja novih strojev in graditve novih tovarn. To je vsekakor elementarni predpogoj za napredek našega gospodarstva. Toda, to je samo ena stran tega napredka. Dejanski napredek je nemogoč, če istočasno ne napredujejo tudi delovni ljudje, če se ne usposobijo organizatorično obvladovati proizvodnjo. V tem pogledu smo mi silno napredovali, toda opažamo pa, da nam v posameznih primerih, to je zlasti v najsodobneje urejenih in opremljenih tovarnah, ponekje zaostaja proizvajalec po svoji tehnični in organizatorični izurjenosti za strojem. To se pravi, da tehnično nismo tako hitro napredovali, kot smo opremljali nekatere tovarne. Poleg tega pa nam je vsem skupaj jasno, da bolj vešč človek tudi v starih tovarnah napravi mnogo več od manj veščega.

Daleč sem od tega, da bi kakor koli zapostavljal velikanski pomen, ki ga nedvomiselno ima za napredek našega gospodarstva širjenje tehničnih sredstev in njih modernizacija. Prav tako sem, kot rečeno, daleč od tega, da bi s čimer koli omalovaževal velikanski napredek, ki smo ga mi že doslej dosegli na področju širjenja tehnične kulture, saj smo mnoge tisoče delovnih ljudi iz povsem tehnično neizobraženih usposobili za to, da znajo delati v tovarnah. Toda, napak bi bilo, če bi si kdor koli domišljal, da smo tu dosegli vse, kar se da doseči in da se ne da več napredovati. Menim, da nam je prav na področju tehnične kulture še silno široko odprto področje za nadaljnji napredek.

Upam, da ne bo preveč utrudljivo, če ob tej priložnosti preberem odlomek misli, ki jih je povedal na VI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije tovariš Miha Marinko. Dovolite, da obudim v spominu te-le njegove besede:

»Pri nas nekateri gledajo na relativno nizko delovno storilnost preveč enostransko. Kot glavni razlog za to velja skoraj izključno le zaostalost, nerazvita mehanizacija v naših proizvajalnih sredstvih. Takšno gledanje je zelo zgrešeno in škodljivo ... Je pa še druga stran tega problema, to je subjektivni razlog za nizko storilnost Ta nizka storilnost je zlasti vidna, kadar jo primerjamo s tujino. V potrditev tega dejstva naj navedem primer: Litostroj v Ljubljani, ki mu glede na naše jugoslovansko povprečje ne očitamo, da zaostaja v proizvodnji, ima pa kot moderna tovarna mnogo prednosti za tehnično favoriziranje razvoja proizvodnjecelo pred slovečo tovarno Voigt v Nemčiji. Toda po sami cenitvi naših strokovnjakov in tovariša Leskoška glede delovne storilnosti malone za 50% zaostaja za tovarno Voigt ... Industrializacija in mehanizacija proizvodnje sta nedvomno glavna gmotna pogoja za dvig storilnosti. Toda v tem stadiju razvoja gmotnih sredstev proizvodnje, ki jih imamo na razpolago, je sila važno, da s temi sredstvi dosežemo, kar največ moremo ... Če bomo čakali samo na tehnični razvoj in boljšo mehanizacijo naše proizvodnje, bomo spustili iz rok velikanske milijarde narodnega dohodka, ki bi jih v tem času že lahko dosegli in ki bi nam znatno pripomogle skrajšati rok kapitalne graditve ter neposredno zboljšati gmotni položaj delovnih ljudi. Premalo primerjamo stopnjo delovne storilnosti pri nas s storilnostjo v drugih deželah.«

Da osvetlim povedano misel tovariša Marinka, bom prebral še nekaj primerjalnih številk, ki temeljito potrjujejo njegovo misel.

V eni Siemens-Martinovi peči proizvedejo na enega zaposlenega delavca:

Dežela	hladni vložek	valjarna
Jugoslavija	283 ton	96 ton
Anglija	693 ton	
ZDA	1470 ton	
Nemčija		217 ton

Posamezne Siemens-Martinove peči izkoriščajo:

Jugoslavija	leta 1953	71%
ZDA	leta 1950	92%
Anglija	leta 1950	80%

Na eno Siemens-Martinovo peč pride materiala:

Jugoslavija	29.200 ton
Anglija	42.000 ton
ZDA	87.000 ton

Na eno visoko peč izdelajo surovega železa:

	leta 1952	leta 1953
Jesenice	47.000 ton	54.500 ton
Anglija	99.000 ton	
ZDA	276.000 ton	

Na enega zaposlenega se pridobi surovega jekla:

	zaposlenih	
Jugoslavija	20.077	25,8 tone
Nemčija	23.000	50 ton
Francija	160.800	54 ton
ZDA	621.000	140 ton

Že teh nekaj številk govori o tem, kako veliko delo je še pred nami, če hočemo dohiteti po tehnično organizatorični in proizvodni sposobnosti proizvajalcev tehnično razvite dežele.

Vsekakor je napredek tehnične kulture našega človeka odvisen od njegove gmotne zainteresiranosti na takem napredku. Te strani nikakor nočem podcenjevati. Toda obetati si, da bo že sam gmotni interes po sebi zagotovil tehnični napredek našega delovnega človeka, pa bi bilo silno zmotno. Nagrajevanje lahko vzbudi samo slo po tehnični izpopolnitvi. V tem smislu se pri nas izpopolnjuje obstoječi gospodarski sistem. Toda istočasno je treba temeljito razmisliti, kako bomo pomagali delovnim ljudem, da si bodo tehnično izobrazbo tudi pridobili. To je važno zlasti zato, ker je za sodobno tehnično izobrazbo potrebne mnogo splošne izobrazbe, tako imenovanega predznanja. Že sedaj opažamo, da v modernih mehaniziranih podjetjih, zlasti v hidrocentralah, skorajda nimajo več kaj opraviti tehnično neizobraženi delavci. To se bo še bolj stopnjevalo, kajti pozabiti ne smemo, da je na obzorju doba atomske industrije. Ta bo zahtevala silno visoko raven tehnične prosvetljenosti človeka. Istočasno pa opažamo, da nam ponekje prepočasi napreduje delo na malih obratnih izboljšavah, izboljšavah organizacije dela in podobno prav zaradi tega, ker posamezni delavci, ki so si sicer pridobili v praktičnem delu nekaj proizvodnih veščin, ne skrbe v dovolj veliki meri za svojo splošno in tehnično izobrazbo in zato tudi ne vidijo možnosti za napredek, oziroma stvari, ki jih take možnosti dopuščajo, ne znajo uresničiti Vse to nas opozarja, da bo potrebno resno proučiti sistem pošolskega izobraževanja delavcev, ki bi moral skrbeti predvsem za to, da odrasli ljudje nenehno izpopolnjujejo svojo splošno izobrazbo in širijo raven svoje tehnične kulture.

Seveda pa ustvarjanje socialističnih odnosov ne pomeni samo skrbi za izboljšanje gmotnega življenja delovnih ljudi, temveč predpostavlja tudi določeno duhovno sožitje med ljudmi, ki je sicer pogojeno z določenimi odnosi v gospodarstvu. Družbena lastnina nad sredstvi za proizvodnjo, kolektivno družbeno upravljanje gospodarstva, načelo nagrajevanja po delu nujno porajajo tudi določene osnove za družbeno in moralno fiziognomijo socialistične družbe. Na omenjenih gospodarskih temeljih je namreč mogoče v polni meri razviti solidarno sodelovanje vseh delovnih ljudi, uveljaviti načelo nesebične pomoči in popolnega priznavanja osebnih prizadevanj posameznika v okviru splošnega družbenega sožitja, prizadevanj, ki omogočajo oblikovanje osebnosti, toda oblikovanje, ki druži posameznike v družbeno skupnost, ne pa ki bi jih razdvajalo Toda ustvarjanje gmotnih pogojev za tako družbeno sožitje je šele v teku in je polno porodnih bolečin in težav, ki se izražajo v najrazličnejših nezdravih izrastlinah ter po svoje nezdravo vplivajo tudi na fiziognomijo družbenih odnosov. V takih pogojih bi bilo kajpak zelo kratkovidno čakati, kdaj bodo gmotne prilike take, da bodo same izklesale socialistično družbeno in moralno fiziognomijo naše družbe, kot bi bilo napačno čakati, da bo sam razvoj proizvodnih sredstev omogočil porast proizvodnih sil in življenjske ravni delovnih ljudi. Čakati na to bi bilo zmotno tudi zaradi tega, ker spremembe, ki nastajajo v gospodarskih odnosih, nujno zahtevajo, da delovni ljudje, ki imajo dovolj jasno pred očmi osnovne zakonitosti ekonomskega razvoja družbe in ki poznajo pota gospodarskega razvoja, tudi obvladujejo posamezne izrastline v gospodarskem razvoju, oziroma onemogočajo, da bi posamezne izrastline zadušile normalen razvoj oziroma ga časovno zadrževale. Taki spopadi z družbeno nezrelimi izrastki seveda zahtevajo široke razgledanosti, tenkega posluha za družbeno dogajanje in visokih moralnih vrlin delovnih ljudi. Brez teh odlik bi ne bilo mogoče lotiti se tako smelih in korenitih družbenih sprememb v osnovah naše družbe, kakršnih smo se mi lotili in ki jih kljub velikim težavam uspešno uresničujemo. (Dalje prihodnjič)

PO SOVJETSKEM PISMU VARNOSTNEMU SVETU O TRSTU

DOLGI NOSOVI

tržaških in italijanskih informbirojevcev

Sovjetska zveza sprejema sporazum med Italijo in Jugoslavijo o tržaškem vprašanju ter smatra, da bo »olajšal vzpostavitev normalnih odnosov med obema državama ter s tem zmanjšal napetost v tem delu Evrope«. — Velika zmeda med tržaškimi in italijanskimi informbirojevci

Tržaški in italijanski informbirojevci so se ves čas držali »linije«, da je treba napadati vsakršno sporazumevanje med Italijo in Jugoslavijo o tržaškem vprašanju. Stališče Moskve je bilo, da je treba določila mirovne pogodbe do kraja uresničiti, postaviti Svobodno tržaško ozemlje ter imenovati guvernerja.

No, to je bilo tudi zadnje, na kar bi tržaški in italijanski informbirojevci pristali. Italijanski s Togliattijem in Nennijem na čelu, so se že znašli na isti črti z neofašisti in so hoteli, da bi bilo vsaj vse STO priključeno Italiji, (da jih buržujske stranke ne bi obtoževale, da ne ljubijo domovine). Tržaški kalin Vidali je bil že takrat v zagati, saj je bil enkrat za priključitev STO Italiji, drugič proti temu. Tržačanom je pa govoril, da je za samostojnost STO.

Ob podpisu sporazuma o Trstu so prav ti zagnali velik krik in vik (skupno z neofašisti seveda): »To je izdaja domovine . . .«, »To je agresivni akt proti Sovjetski zvezi« (spomenica CK KPI), »Italijanska reakcija je rešila tržaško vprašanje na škodo Italije in izključno v korist ameriškega imperializma (Togliattijev namestnik Luiggi Longo) itd. itd.

Pa je prišlo pismo Višinskega Varnostnemu svetu, v katerem je zapisano, da Sovjetska zveza sprejema sporazum med Italijo in Jugoslavijo o tržaškem vprašanju na znanje in da smatra, da bo »olajšal vzpostavitev normalnih odnosov med obema državama.«

S tem pismom so se znašli italijanski in tržaški informbirojevci naenkrat v taki kaši, da si niso vedeli več pomagati. Izgubili so glave, zmeda je popolna. Vse, kar so svojčas trdili in smatrali za večno resnico, se je čez noč podrlo in sami ne vedo več, pri čem so. Sprva še do sape niso prišli, toda njihovi pristaši so le zahtevali, naj vendarle povedo, kako je zdaj, ko . . .

Zamorca prat so poslali dr. Bidovca. Ta je v tržaškem »Delu« spustil dolgo modrovanje o tem, da je Višinski na njihovi liniji, da Sovjetska zveza sporazuma ne odobrava in da so imeli oni vedno prav. Ker je pismo Višinskega Varnostnemu svetu napisano le preveč jasno, ga je Bidovec še malo po svoje prikrojil, nato pa svečano ugotovil, da Sovjetska zveza ni nikdar rekla kaj takega, kar bi bilo v nasprotju z dosedanjimi Vidalijevimi stališči.

Pripetila se je le majhna nesreča. »Delo« je na isti strani objavilo dobesedno najbistvenejši stavek iz sovjetskega pisma in bralci so lahko ugotovili, da maha Bidovec v prazno.

Od vsega sta tržaškim in italijanskim informbirojevcem ostala le — dolg nos in velika zadrega.

IZ MADŽARSKE

OBRNILO SE JE

»Szabad nep«, glasilo madžarske komunistične partije, je te dni objavilo govor sekretarja budimpeštanske partijske organizacije Ištvana Kovača. Kovač je dejal, da so bivši organi državne varnosti zaprli veliko število komunistov na osnovi lažnih obtožb. To je »zločin proti partiji«, je dejal Kovač. Števihne primere so ponovno raziskali, obtožene pa izpustili in rehabilitirali. Po Kovačevih besedah bo Centralni komite vse napravil, da bodo ti ljudje čimprej rehabilitirani.

Torej se je tudi pri naših vzhodnih sosedih že obrnilo na bolje.

SPORAZUM MED SOVJETSKO ZVEZO IN KITAJSKO

Priznanje enakopravnosti

Skupna deklaracija Sovjetske zveze in Kitajske o sporazumu. — Sovjetska zveza bo vrnila pomorsko oporišče Port Arthur Kitajski, ukinila mešane sovjetsko-kitajske družbe. — Sporazumeli sta se o gradnji železnice od Lančeva do Alma Ate ter železniški zveze z Mongolijo

Te dni je svet presenetila novica, da sta se Sovjetska zveza in ljudska republika Kitajska sporazumeli o stvareh, ki so velikega pomena za nadaljnje odnose med obema državama.

V spomenicah, ki so jih izdali po posvetovanjih, je zapisano, da bo Sovjetska zveza 31. maja 1955. leta vrnila pristanišče Port Arthur Kitajski. Prav tako so se sporazumeli, da bodo izgradili vsak svoj del železnice od Lančeva do Alma Ate ter od Cininga na Kitajskem do Ulan Batorja v LR Mongoliji. Ukinili bodo vse mešane sovjetsko-kitajske družbe, pri čemer bo Sovjetska zveza prodala svoj delež v teh družbah Kitajski. Sovjetska zveza je še obljubila posojilo 520 milijonov rubljev za pomoč pri gradnji 15 novih industrijskih podjetij na Kitajskem. Sporazumeli so se še, da bo Sovjetska zveza povečala dobave za opremo 141 podjetij v vrednosti 400 milijonov rubljev, kar bodo Kitajci plačali z izvozom svojih surovin. Vse to seveda za Kitajsko ni ... liko, znak dobre volje Sovjetske zveze je pa le.

V skupnem poročilu o razgovorih zavzemajo precej prostora tudi zunanje politična vprašanja. Obe državi se vzemata za popolno neodvisnost Japonske ter izražata bojazen, da bi utegnile biti ameriške čete na Japonskem ... rabljene za agresivne cilje ZDA. ... državi izjavljata, da si želita čim ... nejšega gospodarskega sodelovanja z ... ponsko, podprli pa bosta prizadevanja japonskega ljudstva za neodvisnost. ... sojata južnoazijski pakt SEATO ... izjavljata, da sta za mirno sožitje ... rodov.

Nedvomno je ta sporazum velik... pomena zlasti za Kitajsko. Sovjetska zveza je s tem sporazumom priznala, ... je Kitajska popolnoma suverena država, kar je nedvomno plod spoznanja, da ... Mao Ce Tungova Kitajska vedno ... utira pot v svet in pridobiva na ugledu. Mao Ce Tung je ob zmagi obljubil ... jemu ljudstvu, da bo razveljavil ... pogodbe, ki jih je v škodo Kitajske sklenil Čang Kaj Šek. To pa je pr... zaprav samo pogodba s Sovjetsko zv...

Seveda so še odprta vprašanja, ... primer, Dajren in Zunanja Mongolija. Kaže, da so se na Kitajskem sprijaznili z mislijo, da so jo izgubili, čeprav ... med revolucijo govorili, da je ona ... tako kitajska kot Tibet ali Mandžurija. Zanjo se še zanimajo, saj so se na ... pogajanjih zavzemali, da bi navezali tesnejše stike z njo. Rezultat tega ... dogovor o gradnji železnice med Kitajsko in Mongolijo.

Po vseh znakih sodeč je Sovjetska zveza spremenila svojo politiko do Kitajske. To pa bo pripomoglo k temu, da se bo Kitajska v svetu lahko ... bolj uveljavila, prav tako pa je to ... vzpodbuden znak za dežele Vzhodne Evrope.

IZ »DEMOKRATIČNE« AMERIKE

Demokracija samo za izvoz

Na nedavnem kongresu sindikata delavcev jeklarske industrije ZDA so sklenili, da komunisti ne morejo biti člani tega sindikata.

Kongres je spremenil tisto določilo statuta, ki je doslej prepovedovalo, da bi bili lahko komunisti funkcionarji tega sindikata. Odslej torej tudi člani ne bodo smeli več biti. To pa praktično pomeni, da bodo ostali tudi brez dela, saj imajo z delodajalci pogodbo, da smejo sprejemati na delo le člane sindikata.

Demokracija, in to taka, kakršno si sami predstavljajo z večstrankarskim sistemom, je torej zanje samo za izvoz, da z njo pitajo na primer takšne, kakršni smo mi, ki take »demokracije« ne priznamo. Za domačo uporabo imajo pa — druge metode.

Na nedavnih volitvah v Braziliji so dobili pristaši bivšega predsednika republike Vargasa več glasov kot doslej. — Nacionalna demokratična zveza, ki je Vargasa najbolj napadala, je izgubila precej glasov. — Vargasova delavska stranka bo zavzela v parlamentu drugo mesto. — Na sliki prizor z Vargasovega pogreba.

V Ženevi se je pravzaprav začelo. Takrat se je Mao Ce Tungova Kitajska prvič vidno uveljavila v mednarodni politiki. Od takrat ugled Kitajske stalno raste in to so morali spoznati tudi v Moskvi. — Kitajska delegacija s Ču En Lajem v Ženevi

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305-1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

NEHRU POTUJE PO AZIJI

POSLANSTVO MIRU

V Burmi in Indokini so Nehruja nadvse prisrčno sprejeli. — Nehru za afriškoazijsko konferenco. — Ho Ši Minh se strinja s petimi načeli, za katera sta se zedinila Ču En Laj in Nehru v Delhiju. — Proti južnoazijskemu paktu

»Sožitje brez vmešavanja posameznih dežel je pot, po kateri morajo hoditi narodi, če se hočejo izogniti vojni in popolnemu uničenju. V mednarodnih stikih ima prednost vprašanje, kako se ogniti vojnemu spopadu in zato je treba sleherno politiko presojati po tem, koliko k temu prispeva.« To so besede, ki jih je izrekel predsednik indijske vlade Nehru, preden se je podal na pot v Burmo, Laos, Indokino in na Kitajsko. Pozval je svet, naj skuša razumeti velike spremembe, ki so nastale v Aziji. »Te marsikomu niso všeč, kar pa ne bo spremenilo položaja, marveč bo slehrna ovira napravila Azijo le še bolj zavedno in odločno, da zaživi svoje življenje.« V tem je pravzaprav program današnje Azije.

Če dodamo k tem še poznanih pet načel, za katere sta se Nehru in kitajski zunanji minister Ču En Laj dogovorila na nedavnem sestanku v indijski prestolnici, načela medsebojnega spoštovanja in enakopravnosti, nevmešavanja v notranje življenje držav, spoštovanja nedotakljivosti meja in miroljubnosti, potem lahko sklepamo, da se začenja v Aziji nova doba, ki ne bo brez posledic na mednarodna dogajanja. V skladu s temi načeli je Nehrujevo potovanje po Aziji.

V Burmi in na Indokitajskem so indijskega ministrskega predsednika nadvse svečano sprejeli. V Hanoju, ki je bil osvobojen komaj pred nekaj dnevi, se je Nehru sestal s Ho Ši Minhom, voditeljem indokitajskega ljudstva. Oba državnika sta izrazila mnenje, naj se odnosi med severnim Vietnamom, Indijo, Laosom in Kambodžo čimbolj okrepe. Podprla sta pobudo neodvisne republike Indonezije, da se skliče narodna konferenca afriških in azijskih držav, ki ni »naperjena proti nikomur, marveč služi samo mirnemu sodelovanju med narodi.« Odločno sta proti tako imenovani manilski politiki, t. j. proti ameriški politiki »obkoljevanja komunističnega sveta«. Ta je namreč v neodvisni Aziji naletela na odpor, saj je tudi Pakistan takoj po podpisu pakta SEATO sporočil, da te pogodbe ne bo ratificiral. Vsa prizadevanja neodvisnih azijskih dežela gredo namreč za tem, da bi paralizirali manilsko politiko. Toda ne gre le za obrambo proti taki politiki ZDA, gre za nekaj več — za novo pot Azije, ki se je osvobodila kolonialnega suženjstva in si hočejo azijski narodi sami pisati svojo zgodovino.

V tem pa je velik pomen Nehrujevega potovanja po Aziji. Seveda tudi ta Azija ni enotna. Vrsta je stvari, ki jih je še treba urediti. Nehrujeva pot bo nedvomno pripomogla, da se bodo ta nesoglasja ugladila.

OB VOLITVAH V JORDANIJI

S KAMENJEM NAD AMERIKANCE

Ob nedeljskih volitvah v Jordaniji je v glavnem mestu Amanu prišlo kljub temu, da so oblasti prepovedale zbiranje ljudi v skupine, do velikih demonstracij. Demonstranti so navalili na ameriško čitalnico s kamenjem, poslopje so pa zažgali. V spopadu s policijo so ubili tri ljudi, okoli štirideset je bilo pa ranjenih. Vlada pripisuje te izgrede dejavnosti »ekstremističnih organizacij«.

Stavka tudi v New Yorku

Preteklo soboto so začeli stavk... tudi v New Yorku. V stavko je st... lo 24.000 prevoznikov mleka in ... Mestni župan pravi, da bi utegn... la pustiti stavka resne posledice, ... ne bo kmalu končana.

VELIKA STAVKA PRISTANIŠKIH DELAVCEV V LONDONU

MRTVO PRISTANIŠČE

London živi že tretji teden v vzdušju boja delavcev proti kapitalu. V začetku tedna je stavkalo 30.000 pristaniških delavcev, 15.000 šoferjev in konduktorjev na avtobusih in 8000 ladjedelniških delavcev. Zavoljo stavke grafičarjev je bil London en dan brez časopisov. Po nekaterih vesteh so stopili iz solidarnosti v stavko tudi pristaniški delavci v Liverpoolu. Ladij, ki so priplule iz londonskega pristanišča v druga angleška pristanišča in jih v Londonu zavoljo stavke niso iztovorili, delavci v teh pristaniščih niso hoteli iztovarjati.

Položaj v mestu je tak kot ob generalni stavki 1926. leta. Oblasti so resno zaskrbljene, da bo desetmilijonsko mesto ostalo brez elektrike in prevoza, da se bodo ustavila še druga podjetja in javne službe. Vlada je že večkrat zasedala. Imenovali so posebno komisijo, vsa prizadevanja, da bi spore, ki jih je po izjavi vodje stavkovnega odbora čez sto, ugladili, doslej, ko poročamo, še niso uredili.

Menijo, da bodo poslali v pristanišče vojsko, da bo ona raztovarjala ladje. Vrednost neiztovorjenega blaga v pristaniščih cenijo na 25 milijonov funtov šterlingov.

OKNO V SVET

BENO ZUPANČIČ:

SREČANJA s kraji in ljudmi

Aleksandrija, 7. avgusta.

Včeraj pozno popoldne smo odpluli iz Port Saida in se danes zjutraj navsezgodaj ustavili v Mexu, zahodnem delu aleksandrijskega pristanišča.

Jutri zjutraj navsezgodaj odpotujem z avtobusom v El Gizeh, k piramidam, od tam pa v Kairo. Najbrž mi bo potem ostalo še dovolj časa, da si ogledam Aleksandrijo.

El Gizeh, 8. avgusta.

Možak zraven mene je oblečen v svilen burnus in podoben Leonardovemu Judežu. Vso pot ne spregovori niti besedice. Premika ustnice in prebira koran, kajti jutri je prvi dan bajrama. Ko opravi svojo dolžnost in se naveliča šepetati, spravi knjižico v nedrje in začne obračati med prsti molek dolgočasja, molek iz debelih svetlozelenih jagod. Rahlo zvenkljaje polzijo jagode med njegovimi bronastimi prsti, kakor bi zares ubijale čas, in ko ga tako gledam, se mi zdi, da je čas zanj v resnici izgubil sleherno veljavo.

Puščava je porasla z redkim, šopastim grmičjem, ki ga mulijo osli ali kamele. Tu in tam je še kakšno bivališče, da ne rečem hiša, skrpano iz Unrrinih škatel, cunj in desak. Namesto strehe služi trstičje, ki ga ponoči razmaknejo, da bi lahko spali pod »milim« nebom. V začetku poti je potem še kakšna oaza z nasadom palm in nekaj poslopij iz rdečkaste opeke.

Kmalu nato se cesta potegne v dalj, naselij ni več, pločevinasti sodi od asfalta, postavljeni ob cesti na glavo in prepleskani z apnom, nadomeščajo kantone in kažejo pot naprej. Vendar je ta »naprej« nedoločen, ker lahko pomeni kamor koli. Puščava se je namreč raztegnila v krog, obzorja so daljna in vendar sklenjena. Sami smo in podobni pajku. Zdi se, kakor da se sploh ne premikamo. Okenska stekla avtobusa so sivomodra, ko pa odprem okno in mi udari v obraz val vročega zraka, spoznam, da je puščava rdečerjava in da se je že spremenila iz peščene v prašno. Rdečkasta je kakor v koloriranih filmih in pesek je samo še prah. Valovito morje peščenega prahu. To je prah, kakršnega so morali imeti nekoč v peščenih urah: fin in sipek, da je neslišno polzel, kakor neslišno polzi čas. Oba nas še zmeraj prevzemata z nepričakovanim spoštovanjem, kadar se ju popolnoma zavemo.

Zdaj ni nikogar več razen nas in puščave. Potopili smo se vanjo in zdi se, da je vse to naše nemirno premikanje zaman, da je cesta samo privid, njen modrikasti trak samo sled naših misli, ki bi se rade rešile iz mrtvega morja prahu. Sonce se je obesilo na levo stran naše prozorne, sivkaste strehe, in čaka trenutka, ko nam bo pokazalo pekoči obraz Afrike. Toda zdaj se nihče ne ozira vanj.

Kljub temu pa le nismo tako sami. Naš civilizirani svet nas spremlja vso pot. Niti trenutka ni, da nam ne bi dal vedeti, da so na svetu tudi Continental gume, Fordovi, Mercedesovi, Fiatovi, Chryslerjevi avtomobili in še osvežujoča pijača Coca-Cola. Ti opomini stoje ob cesti, podobni emajliranim strašilom, in zdi se, da govorijo: Nisi sam. Ne pozabi. Ne trudi se, da bi nas prezrl. Treba nas je videti, kakor je morebiti treba videti piramide, te vsestransko nepraktične klade v tisočletjih nakopičene človeške neumnosti . . .

Cesta se je za spoznanje spustila, zato so strašila še številnejša in sikaje bežijo mimo.

Sonce se je vzpelo že precej visoko in jutro je izgubilo svoj sveži sijaj. Pesek je še bolj žgoče rdeč, a nebo je izgubilo sleherno barvo. Apostol zraven mene ravnodušno, nemarno pogleduje skozi okno. Njemu je vse razodeto in vse razumljivo: po smrti ga čaka Alahov raj.

Tik ob cesti se je ob majhnem šotoru iz rumenega platna vrgla na hrbet osamljena kamela in z vsemi štirimi zaorala po zraku. Zarjula je, se prekopicnila, se znova postavila na noge in se bedasto zagledala v nas. Zmotili smo jo pri njeni jutrnji kopeli, to grbasto ladjo puščave.

Ta čas se je krog obzorja razklenil. V daljavi zagledam grebene nizkega pogorja in tudi tu že sem in tja moli iz peska ogolela skala. Ko se spustimo še malo dalje, bolj zaslutim kakor zagledam daleč na vzhodu zeleni pas Nilove doline. Približujemo se piramidam, in tam nekje, v tistem zelenem pasu, mora biti El Kahira. Avtomobil je občutno pospešil korak, kakor bi bil tudi sam deležen nestrpnosti potnika.

Cesta se previje po peščeni dolini in krene v serpentini na prelaz skalnatega grebena. Ko smo na vrhu, se naglo spusti navzdol in že ujamem v kotu okna samo za droben hip piramide: mogočne, mračne gmote, kakor da so padle ostre sence na sončno ozadje. Pod nami se zablešči zelenje El Gizeh, drevoredi, palme, hotel, tramvajska proga. Obračam glavo za piramidami, ki so ostale za nami na majhni vzpetini. Do tu, kjer izstopim, morebiti dobrih sto metrov od piramid, še prihaja po najtanjših kapilarah Nil in zato vidim cveteti živordeče rože.

Zunaj šele začutim, kako se je povzpelo sonce. Ura je komaj devet. V senci je 48 stopinj Celzija. Cesta je prašna, zrak je suh in vroč. Palme so zaprašene in od daleč s svojimi povešenimi glavami podobne mokrim pticam. Vodiči, ki se ponujajo z našarjenimi kamelami in konji, lahko pripravijo človeka v obup s svojo otožno vsiljivostjo.

Povzpnem se po prašni cesti v majhnem loku navkreber. Zdaj, ko mi leži El Gizeh v dolini za hrbtom, že stopam v senco Keopsove piramide.

Na obrazu čutim njen hlad, kakor da sem stopil v mračno katedralo. Ne ozrem se navzgor, k njenemu vrhu, temveč stopam kakor omotičen dalje in si srčno želim, da bi se je dotaknil. Nenadoma se zbojim, da je morebiti sprhnela in se bo zdaj zdaj pogreznila v prah. Ali da je samo kulisa, ki se mi bo venomer odmikala in je ne bom nikoli dosegel. Potem se počutim kakor dete, v strahu, da bo zdaj zdaj stopil izza vogla Anubis s šakaljo glavo.

Ampak kamen je hladen, kakor da so ga ravnokar izklesali in pripeljali po Nilovem kanalu. Predvleke, ki so jim jo tako zvesto slačili, je ostalo komaj še za čepico Kafrenki. Pogledam navzgor, proti okrušenim vrhovom, in nenadoma se mi zazdi, da segajo v nebo, ki je brez oblakov, in obide me občutek, kakor obide človeka na mostu: vse obstane, edino on plove neznanokam.

Zdramim se in začnem hoditi okoli in okoli. Avgustovsko sonce žge. Zdaj je že precej visoko in piramide mečejo čedalje manj sence. Tam daleč nekje vabi zelena dolina Nila. Spomnim se Herodota (tudi on je hodil tod okoli v avgustu), njegove dežele čudes in najmodrejših ljudi. Potem še Hegla in njegove misli o najvišjem vzponu vzhodnjaške filozofije, misli o prehajanju življenja v smrt in smrti v življenje. Prastare podobe o ptiču Feniksu, ki se zmeraj znova poraja iz lastnega pepela.

Zamišljam si, da vidim človeka pred tisočletji, zgubljenega v puščavi, njegovo tiho grozo pred neizmernimi, nedosegljivimi obzorji. Samo sonce je bilo nad njim, da mu je kazalo pot, in njemu je posvetil svojo bojazen in svoje upanje. Zamišljam si ga potem v dolini Nila, kako opazuje naraščanje in upadanje kalnih voda, ki prinašajo ali življenje ali smrt, in njegovo nemoč pred muhasto spremenljivostjo nature. Kakšni sta morali biti ta groza pred neizmernim in ta nemoč pred spremenljivostjo, da sta vzbudili strast, ki je goloroka skušala premagati gmoto, prostor in čas! Ustvarila je te, za sodobnike tako pogubne, kamnitne kristale, ki jih niso obrusili sonce in vetrovi, ne spodjedle vode ali razdejale roke ljudi.

V bližini nekdo na glas razmišlja o »nesmislu« piramid, in začuden pomislim, da je njihov edini smisel res samo v silovitem človeškem uporu zoper minljivost.

Poleg piramid si je tisti človek izmislil še sfingo, ta dvoumni stvor s ponosno, kljubujočo človeško glavo, z zleknjenim živalskim telesom, z očmi, ki zro na dolino Nila.

Zdaj sem tu, pred njo, vkopano v kamnito reber. V smeri njenega srepega pogleda se podobna upanju vije zelena dolina Nila, ki jo stražijo še tri sence na obzorju, stopničaste sakkarske piramide. Tam doli cveto velike rdeče rože in zorijo žlahtni sadeži, tu so samo grobovi, zakopani v suhi, mrtvi pesek. Sfinga jim je obrnila hrbet in se zagledala proč, ne da bi se mogla premakniti. Ostala je na mrtvi straži, na meji med življenjem in smrtjo, uganka tvornega protislovja med gmoto in duhom.

Še enkrat grem naokoli, in kamor koli se ozrem — kamenje, nekoč zloženo v oblike, ki niso bile dovolj odporne. Tu je tudi piramida Keopsove hčere, sezidana iz kamenja, s katerim so ji plačevali ljubezen.

Idila v puščavi

Toda to ni več kristal, samo gmota kamenja je še, ki se je pogreznilo vase.

Zadaj za piramidami je potem še kamnita arabska vas. Že od daleč diši po revščini in umazaniji. Ob zidu sedi mlada mati in obira otroku uši. V senci Mikerinove piramide spi na kamenju zleknjen človek v belem burnusu. Nad njim zija drobno žrelo piramide — vhod v podzemlje.

V trenutku se mi spet zazdi, da ni res. Kakor da sem zašel v deželo fantastičnih sanj, kjer vlada grozljiv mir. In hladne oči tisočletij. Te zro naprej in nazaj, na vse strani, ne da bi trenile zavoljo človeškega veselja ali žalosti.

Čez pol ure se potopim v živi množici največjega afriškega velemesta. Na trgu pred železniško postajo obstanem pred mogočnim spomenikom iz temnega kamna: Na visokem podstavku je zleknjena sfinga. Zraven je vzravnana žena. Eno roko je kakor krotilec položila na sfingo, drugo je prislonila nad oči. Prebujena je, zadržana in hkrati vsa nemirna od daljav in prihodnosti, kamor se je zazrla.

Dan se že nagiba v večer, ko postojim na kairski Citadeli, ob alabastrni mošeji Mohameda Alija. Zgrajena je iz prevleke, ki so jo slekli piramidam. Nehote se znova obrnem k njim — od daleč.

Od tu so še bolj mogočne: sive, ostre sence na večernem nebu. Popolnoma sem že pozabil, da so pravzaprav nagrobniki, in sam sebi se zdim podoben mornarju, ki je prevzet uzrl daljne, že zdavnaj znane otoke.

(Nadaljevanje prihodnjič)